

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární pedagogiky

Hana Zahradníková

4. ročník – prezenční studium
obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

**PEDAGOGICKÝ VÝZNAM SOUBORU LIDOVÝCH PÍSNÍ
A TANCŮ ŽEROTÍN VE STRÁŽNICI**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Petrová, Ph.D.

Olomouc

2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala zcela samostatně a užila jen uvedených pramenů a literatury.

Ve Strážnici dne 29. března 2010

.....

Děkuji Mgr. Jitce Petrové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a vstřícný přístup. Dále děkuji rodičům dětí z dětských folklorních souborů za ochotu zúčastnit se dotazníkového šetření.

OBSAH

1	Historie města Strážnice.....	8
1.1	Vývoj města od první písemné zmínky do první poloviny 20. století	8
1.1.1	Vývoj města od první písemné zmínky do konce vlastnictví panství pánů z Kravař	8
1.1.2	Strážnické panství za rodu pánů ze Žerotína	11
1.1.3	Strážnice a přítomnost rodu Magnisů do počátku první světové války....	14
1.1.4	Strážnice od počátku první světové války	21
1.1.5	Strážnice po roce 1945.....	24
1.2	Dějiny strážnického školství.....	26
1.2.1	Počátky školství ve Strážnici	26
1.2.2	Strážnické školství a příchod piaristů do Strážnice	29
2	Lidová kultura ve Strážnici	32
2.1	Vývoj strážnického kroje.....	32
2.2	Zvyky a tradice	35
2.2.1	Velikonoce	35
2.2.2	Dožínky.....	36
2.2.3	Vinobraní	36
2.2.4	Hody.....	37
2.2.5	Vánoce	38
2.2.6	„Na Ščepána“	38
2.3	Mezinárodní folklorní festival Strážnice	39
3	Soubor lidových písní a tanců Žerotín	41
3.1	Historie Souboru lidových písní a tanců Žerotín od jeho vzniku po rok 1980 .	41
3.2	Soubor lidových písní a tanců Žerotín v letech 1981 – 1994.....	43
3.3	Soubor lidových písní a tanců Žerotín od roku 1995 po současnost.....	44
3.4	Dětský folklorní soubor Žerotínek	46
4	Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání....	49

4.1	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	49
4.2	Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro ZV	53
5	Folklor jako volnočasová aktivita	61
5.1	Popis výzkumného šetření	61
5.2	Charakteristika respondentů	61
5.3	Výzkumný problém	62
5.4	Analýza jednotlivých položek	63
	Závěr	72
	Seznam použitých pramenů a literatury.....	73
	Seznam příloh.....	75
	ANOTACE	

Úvod

Folklor jako projev lidové kultury a celkový pohled do dějin národa je od prvopočátku spojen s lidmi. Podle lidových zvyklostí a tradic jednotlivých regionů či oblastí lze lehce zmapovat život našich předků, ať už vzpomeneme přísloví, pověry, pohádky, písně či tance. Ze zvyků, krojů, dochovaného hmotného vyjádření jako jsou například rukodělné výrobky, architektura aj. lze také zjistit sociální podmínky určité oblasti. A právě o takovéto lokální zachovávání kultury se nejčastěji starají folklorní soubory.

Cílem této diplomové práce bude především ucelení historických poznatků o Strážnici, seznámení se Souborem lidových písní a tanců Žerotín, jedním ze tří strážnických souborů, který se již čtyřicet let snaží o předávání strážnického folkloru světu. Dále bude zachycovat pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici, jehož snahou je uchování lidových tradic a zvyků ze Strážnice. Práce se bude zabývat současným stavem strážnického dětského folkloru a jeho vlivem na osobnostní rozvoj dítěte v souvislosti s jinými volnočasovými aktivitami.

Tato diplomová práce bude obsahovat pět kapitol. Každá kapitola úzce souvisí se zvoleným tématem Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici. Její dvě podkapitoly s názvy Vývoj města od první písemné zmínky do první poloviny 20. století a Dějiny školství ve Strážnici budou seznamovat se vznikem a rozvojem města a školství a událostmi s nimi spojenými.

V pořadí druhá kapitola bude plynule navazovat na historii města, s níž je spojen také vývoj folkloru, ta bude nazvána Lidová kultura ve Strážnici. Tato kapitola bude obsahovat tři podkapitoly. První, která bude velmi úzce souviset se Souborem lidových písní a tanců Žerotín ponese název Vývoj strážnického kroje, druhá podkapitola bude pojmenována Zvyky a tradice ve Strážnici. Zde bude další rozdělení podle chronologického pořadí kalendářního roku, tedy Velikonoce, Dožínky, Vinobraní, Hody, Vánoce, „Na Ščepána“. Třetí poslední

podkapitola bude pojednávat o Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici, jeho vzniku a vývoji.

Třetí kapitola s názvem Soubor lidových písní a tanců Žerotín bude přímo popisovat dění v souboru od jeho počátku po současnost, včetně výčtu uměleckých vedoucích a cimbálových muzik. Jednotlivé podkapitoly budou rozděleny po časových úsecích, první bude popisovat vznik a vývoj souboru od jeho vzniku po rok 1980. Druhá podkapitola bude seznamovat s děním v souboru v letech 1981 – 1994, třetí pak od roku 1995 po současnost. Čtvrtá podkapitola, úzce spojená se Souborem lidových písní a tanců Žerotín ponese název Dětský folklorní soubor Žerotínek.

Čtvrtá kapitola bude pojmenována Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. První podkapitola bude seznamovat s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání ve všeobecném měřítku. Druhá podkapitola poté bude konkrétně popisovat prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu.

Pátá, poslední kapitola ponese název Folklor jako volnočasová aktivita. Obsahem této kapitoly budou výsledky dotazníkového šetření pokládaného rodičům dětí, které navštěvují dětský folklorní soubor. První podkapitola bude popisovat průběh výzkumného šetření, druhá poté charakteristiku respondentů, třetí podkapitola se bude zabývat samotným výzkumným problémem a čtvrtá podkapitola bude obsahovat analýzu jednotlivých položek dotazníkového šetření.

K diplomové práci budou přiloženy přílohy v podobě fotografií a dotazníku pro rodiče dětí, které navštěvují folklorní soubor. Tento dotazník slouží jako jeden z podkladů ke zpracování diplomové práce.

1 Historie města Strážnice

S tímto městem ležícím na jihovýchodní Moravě se od pradávna pojí folklor a to nejen v podobě lidových krojů, písní nebo staveb. Historie Strážnice je velmi bohatá a významné rody, které zde pobývaly, se o bohatost této historie zasloužily.

1.1 Vývoj města od první písemné zmínky do první poloviny 20. století

První písemné zprávy o tom, že Strážnice existovala již v minulosti, jsou dokládány z roku 1302. Sice víme, že vodní hrad na tomto místě stál již dříve, ale z tohoto období nebyly žádné písemnosti nalezeny.

1.1.1 Vývoj města od první písemné zmínky do konce vlastnictví panství pánů z Kravař

První písemná zmínka o Strážnici pochází ze dne 8. března 1302. Jedná se o listinu obsahující darování poloviny vesnice Leskovce.¹ O Strážnici se zde jedná jako o místě vzniku listiny.

Poté, co se stal Václav II. králem, byl Milota z Benešova, autor listiny zmiňující se prvně o Strážnici, za vojenské zásluhy odměněn hodností Moravského komoří. Díky tomu začali přicházet na území jihovýchodní Moravy noví kolonisté a tvrz převzala jméno Strážnice. Název Strážnice je odvozen od vojenské funkce, jež tvrz zastávala na pomezí moravsko-uherské hranice. Jako pohraniční pevnost zachycovala první vpády nepřátel z Uher, kteří měli přes toto území nejsnadnější přístup na Moravu. Proto se pro celou Moravu stala Strážnice významnou a pro pány váženou. Doba se však velmi rychle měnila a v pozdějších etapách vývoje právě poloha, kde byla pevnost umístěna (na mírném svahu k řece Moravě) přinášela Strážnici chvíle

¹ Leskovec – vesnice nacházející se na Opavsku

hlubokého ponížení. Dokud nepřátelé neznali střelné zbraně, vyhovovala jako pevnost velmi dobře, zanedlouho však zadržovala jen menší nápory vojsk.

Roku 1306 obsadil území jihovýchodní Moravy a tedy i Strážnice uherský šlechtic a vojevůdce Matouš Čák Trenčanský, za těch dob nejvlivnější muž a vládce celého západního a středního Slovenska. Matouš využil situace, kdy na našem území nastaly po vymření Přemyslovců spory o trůn, a napadal celý kraj, pálil osady a vyvražďoval nevinné obyvatelstvo. Tímto činem ovšem pobouřil Jana Lucemburského, jenž na trůn se svým významným rodem Lucemburků usedl po Přemyslovcích a vyhlásil Matoušovi Čákovi Trenčanskému válku, kterou vyhrál roku 1315. Na straně krále Jana bojoval Vok z Kravař, který za věrné služby králi obdržel celé území jihovýchodní Moravy a později se oženil s dcerou Přemysla Otakara II. Po smrti Voka z Kravař se osud Strážnice dostal do rukou dalšího pána, tentokrát do rukou Beneše II., vnuka Voka z Kravař a prvního písemně doloženého majitele Strážnice. Beneš II. zvaný Strážnický stávající tvrz přestavěl na hrad a postupně rozšiřoval území o okolní vesnice, jako byly Liděřovice, Radějov, Tvarožná Lhota, Kněždub, Rohatec, Sudoměřice, Veliká, Javorníček a Súchov. Strážnice zažívala rozkvět, postupně se na začátku 15. století stala městem a zanedlouho získala svou první městskou pečeť.

Beneš II. panoval ve Strážnici až do své smrti, poté se jí ujal jeho syn Petr z Kravař, který majetek dále rozšiřoval o vesnice Lipov, Hrubou Vrbku a Petrov, který sám založil a také po sobě pojmenoval.

Lidé se ve Strážnici začali zabydlovat a zakládat rodiny, mezi nejpočetnější obyvatele patřili rolníci. Stavěli zde dřevěné příbytky a rozvíjeli řemeslnou výrobu, převážně kožešnictví a soukenictví. Strážnice již v 15. století proslula vinařstvím, výborná vína se vyvážela až do Polska nebo Slezska. Dodnes si jihovýchodní Moravě zachoval ráz vinařské oblasti.

Doba ale neúprosně pokročila a od budování města se Petr z Kravař, spolu se svým synem Václavem přiklonili k řešení jiných povinností, tentokrát stanuli na předních místech husitské strany na Moravě. Na celém území již zuřily husitské války a Strážnice se svou vojenskou funkcí nemohla zůstat bez povšimnutí, dostala

se tak do popředí spolu se svými pány. Nezůstala tam ovšem dlouho. Podle J. Skácela² „Zikmund, uherský král, nastoupil vládu na Moravě a sesadil husitsky smýšlejícího Petra.“ Strážnice byla tudíž odsouzena s ním, vše shořelo do základů a území obsadila vojska z Uher. Tato doba přináší Strážnici špatné období, tentokrát však nejen kvůli její vojenské funkci. Husitské války se šířily rychle a nešlo se jim ubránit. Jakmile Petr z Kravař viděl, že je vše vypáleno a zpusťeno, králi Zikmundovi se vzdal. Když se husitské války blížily ke konci, vydrancovaného strážnického panství se ujal Petrův syn Jiří z Kravař, což byl poslední mužský potomek pánů z Kravař. Na území zůstalo po válkách jen málo obyvatel a téměř vše, co budovali jeho předchůdci, shořelo. Jiřímu nezbylo než povolát nové osadníky z jiných svých statků a začít pomalu obnovovat zpusťené panství. Jak uvádí J. Jančář³ „za jeho vlády bylo založeno strážnické Nové město, postaven kostel sv. Martina a dokončena přestavba hradu.“ Noví osadníci začali stavět domy, vznikaly ulice pojmenováváné podle řemeslníků, kteří se zde usadili. Rybáři se usadili v ulici Rybářské, bednáři v ulici Bednářské.

Jiří z Kravař roku 1456 přiřadil ke svému panství sousední statek Bzenec, který získal od krále Ladislava Pohrobka.

Dny 8. a 9. února 1465 se staly pro Strážnici velmi významné, navštívil ji Jiří z Poděbrad. Jak uvádí J. Skácel⁴ „odevzdával zde uherskému poselstvu jejich nově zvoleného krále Matyáše Korvína, který byl dosud v zajetí v Praze. Přitom byly na hradě vyhotoveny listiny o spolku s Matyášem a jeho sňatku s dcerou Poděbradovou Kateřinou; mezi svědky byl i Jiří z Kravař.“

Když Jiří v roce 1466 zemřel, nezůstal po něm žádný mužský potomek, proto nezbylo nic jiného, než přenechat strážnické panství jedné ze čtyř dcer, nejmladší Alžbětě. Jak uvádí J. Skácel⁵ „v tom roce dal papež krále Jiřího z Poděbrad do klatby a na jaře 1467 byla vyhlášena křížová výprava. Přátelství mezi českým a uherským králem, zpečetěné ve Strážnici, zůstalo jen na papíře; první se k válce přihlásil Matyáš Korvín. V srpnu poslal na zpusťení Strážnicka, o jehož majitelích věděl, že jsou přívrženci Jiřího, svého vůdce Baláže.“

² SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 14

³ JANČÁŘ, J. *Strážnická ohlédnutí*, s. 7

⁴ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 19

⁵ Tamtéž, s. 19

Strážnice opět zažívala válečné trýznění. Alžběta z Kravař, nová majitelka panství, proto musela rychle jednat a svým poddaným pomoci. Neměla však zájem panství dávat do pořádku a jak uvádí J. Skácel⁶ „ roku 1480 prodala Alžběta z Kravař bzenecký statek, aby mohla sestřám vyplatiti splátky (ponechala si jen nejlepší vinohrad), a když roku 1482 ovdověla a pak se provdala za Petra z Rožmberka, nechala se jím přemluvit, aby strážnické panství dala do zástavy. A tak bylo roku 1486 postoupeno za patnáct tisíc uherských zlatých Janovi ze Žerotína.“ Tímto obchodem se dostává strážnické panství do rukou dalšího významného rodu, pánům ze Žerotína.

1.1.2 Strážnické panství za rodu pánů ze Žerotína

Jak uvádí J. Pajer⁷ „záchytný bod vztahu Žerotínů ke Strážnici a strážnickému panství bývá uváděn rokem 1487“ tehdy Strážnici za patnáct tisíc uherských zlatých vykoupil ze zástavy Jan ze Žerotína, který se stal prvním pánem ve Strážnici z rodu Žerotínů. Jan byl rychle vtáhnut do úředních záležitostí města a hned téhož roku bylo mezi Janem a obyvateli Strážnice sjednáno šenkovní právo, které obsahovalo čtyři ustanovení týkající se pěstování vína. Vinařství totiž zajišťovalo velký příjem, proto o něj lidé náležitě pečovali. Podle J. Skácela⁸ „byla Strážnice v osmdesátých letech 15. století dokonale organizovaným městem, které mělo v čele samosprávy purkmistra s konšely – 12člennou městskou radu – a fojta čili rychtáře.“ Vznikalo mnoho nových ulic, lidé stavěli svá obydlí a Strážnice se rozrůstala.

Jan ze Žerotína zemřel v roce 1499, aniž by se stal svobodným držitelem Strážnice. Podle J. Pajera⁹ „se z některých pramenů zdá, že Jan učinil správcem strážnického panství svého syna Petra, který zde již roku 1488 datoval některé listiny. Sám Jan se spíše orientoval na správu a získávání rodového majetku v severních částech země a tím položil základ k rozsáhlému žerotínskému majetku.“ Po Petrovi ze Žerotína se panství ujal další ze synů Jana I., tentokrát Jan II. a ten podle

⁶ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 20

⁷ PAJER, J. *Strážnice kapitoly z dějin města*, s. 114

⁸ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 22

⁹ PAJER, J. *Strážnice kapitoly z dějin města*, s. 11

J. Skácela¹⁰ „k patnácti tisícům uherských zlatých doplatil dalších patnáct tisíc uherských zlatých a celý jeho majetek byl vepsán do zemských desek olomouckých.“

I když panství převzal nový majitel, obyvatelstvo nadále rozvíjelo řemeslnou výrobu. Řemeslníci se začali sdružovat do cechů, převládali zde cechy soukenické, krejčovské, tkalcovské a ševcovské. V roce 1532 již nežil žádný z bratrů Žerotínů a od tohoto roku se panství ujal syn Jana II, Jan III. V době, kdy se stal pánem právě Jan III., hrozily Strážnici vpády Turků. Na strážnický zámek se vzhledem k jmenování Jana III. vojenským velitelem Hradištského kraje svázely zbraně a několikrát se ve Strážnici shromažďovalo vojsko. Strážničané se začali obávat o své příbytky a rodiny, a proto začali budovat městská opevnění v podobě bran, které umístili na oba konce města a jejichž hlavní funkcí mělo být zabránění nepřátelským útokům. Podle J. Skácela¹¹ „ strážnické brány (viz. příloha č. 1) byly tehdy, v polovině 16. století, prvkem v našich zemích moderním a v obranné technice přímo převratným. Nebylo na nich nic středověkého, byly stavěny pro zbraně založené na účinku střelného prachu. Svoji výstavbou jsou na území Čech a Moravy zjevem výjimečným a ojedinělým.“ Jan III. také nezůstával v zabezpečování svého panství příliš pozadu, nechal jednak obehnat svůj zámek pevnými zdmi, za účelem znemožnění vstupu nepříteli a jednak se snažil zajistit bezpečnost svým poddaným.

Po Janu III. se měl panství ujmout jeho syn Bernard Hanno, který zde sice jedenáct let vládl, ale již ve svých 27 letech bez potomků zemřel. Bernardovy ostatky se dodnes nachází ve strážnickém farním kostele. Strážnické panství poté připadlo Janu Jetřichovi z kolínské větve žerotínského rodu, ale jelikož byl v době zvolení ještě nezletilý, staral se o panství Jan ze Žerotína. Jan Jetřich nastoupil coby vládce až v roce 1578, měl však velmi podlomené zdraví a ve slabosti povoloval měšťanům různá privilegia. Nebyl proto příliš vážený a vypočítaví měšťané s ním lehce manipulovali. Po smrti Jana Jetřicha ze Žerotína měl podruhé v historii strážnického panství usednout na trůn nezletilý nástupce, tentokrát syn Jana Jetřicha, Jan Fridrich. Za něj, až do doby Fridrichovy plnoletosti, spravoval panství jeho poručník Karel starší ze Žerotína. Tehdy opět panovaly válečné hrozby ze strany uherské, obzvlášť

¹⁰ SKÁCEL J. *Čtení o Strážnici*, s. 24

¹¹ Tamtéž, s. 29

v roce 1605, kdy povstal šlechtic Štěpán Bočkaj proti císaři Rudolfovi II. Jak uvádí F. Dvorský¹², „ Štěpán Bočkaj, jakožto ochránce křesťanského a pravověrného náboženství brzy získal nejen protestantskou šlechtu, nýbrž i většinu lidu obecného.“ Posílal lichotivé listy moravským pánům, zejména vlivnému Karlovi staršímu, aby se s ním spojili a společně svrhli nenáviděnou Rudolfovu vládu. Karel starší nedal Uhrům odpověď a poslal listy zemskému hejtmanovi, pak císaři, neboť zemský sněm se usnesl zemi bránit, kdyby se Bočkaj mstil vpády. Ale odpovědnost stavů nebyla veliká, neboť když rozezlený Bočkaj poslal své vojsko, aby je donutil ke spolku, zemská obrana nebyla vůbec připravena, karpatské průsmyky zůstaly volné a bočkajovci pohubili celou jihovýchodní Moravu a také Strážnici.“ Takovéto zpustošené panství připadlo Janu Fridrichovi, když nastoupil jako plnoletý do úřadu. Jeho povinností bylo znovu obnovit listiny, které vymezují obyvatelům jejich práva a povinnosti a rozdělit funkce, které byly ve Strážnici zastávány. Snažil se znovu nastolit pořádek, nechal vystavět nové budovy a ty rozbořené spravit.

Ke konci 16. století, po bočkajovských vpádech, přišli do Strážnice noví obyvatelé, přicházeli ze severní a severovýchodní Moravy, ze Slezska a Polska. Město začalo opět kvést, kácely se lesy za účelem získávání další zemědělské půdy a místa pro nová obydlí. Když v pouhých 29 letech Jan Fridrich zemřel, na jeho místo byl dosazen jeho strýc Kašpar Melichar ze Žerotína, za jehož vlády se neudály žádné významné události. Po něm strážnické panství spravoval syn Kašpara Melichara ze Žerotína Jan Jetřich.

Dne 9. března roku 1628 vydal císař písemný rozkaz, ve kterém nařizuje nekatolickým pánům, aby přestoupili na katolickou víru, jinak ať se vystěhují. Nařízení se týkalo všech pánů, tedy i strážnického pána Jana Jetřicha. Ten ale odmítal přestup ke katolické církvi a v tuto chvíli již cítil, že se jeho vláda blíží ke konci. Proto se ze zámku vystěhoval a odjel do Skalice. Spolu s Janem Jetřichem se ze Strážnice vystěhovali úředníci, měšťané i prostý lid, který se nechtěl stát katolíky. Na území zůstalo jen málo obyvatel, kteří na katolickou víru přestoupili. Většinou se jim však zle vedlo a hmotně strádali. Pomalu tak ve Strážnici lidé vymírali a spolu s nimi i další etapa strážnického panství, etapa, o kterou se zasloužil rod pánů ze Žerotína.

¹² DVORSKÝ, F. *Strážnický okres*, s. 60

1.1.3 Strážnice a přítomnost rodu Magnisů do počátku první světové války

Jak uvádí J. Skácel¹³ „dne 21. listopadu 1628 koupil strážnické panství za 200 000 zlatých František svobodný pán de Magno. Jeho rod původně pocházel ze Švédska, dostal se do Itálie a jedna větev žila asi od roku 1588 v Čechách. František z Magni se usadil zde, ačkoli měl více statků. Město i celé panství bylo jednak zničeno válkou, jednak značně vylidněno, mnoho poddaných zahynulo nebo se porozutíkalo.“ Novému majiteli nešlo zprvu ani tak o hospodářskou obnovu, jako o zdoání dosavadního náboženského života zbylých poddaných, sám byl totiž vyhraněným katolíkem. Špatná komunikace, nepřátelské vztahy, špatné životní podmínky a v neposlední řadě nechuť poddaných přestoupit na novou víru, to vše způsobovalo ve Strážnici velký rozruch. František de Magni otevřel i farní školu, s úmyslem obracení poddaných na katolickou víru. U dospělých lidí byly ovšem tyto snahy marné a jako nekatolíci stále doufali ve změnu náboženských poměrů.

Také hospodářské podmínky byly velmi špatné. František de Magni sice povolával nové osadníky, zaváděl různé výhody, ale i přesto ze Strážnice brzy odcházeli. V této době ještě stále trvala třicetiletá válka, a proto se poměry ani zlepšovat nemohly, Strážnici zachvátil mor a svou přítomností ke škodě města přispívali i vojáci, kteří tudy procházeli. Nebyli to ovšem jen vojáci, kteří pustošili Strážnici, dlouholetá válka dělala i z obyčejných lidí zločince a vrahy. Množila se loupeživá přepadení a doba celkově zesurověla. Když 1. června 1652 vznikl ve Strážnici veliký požár, způsobený místními žháři, shořelo mnoho budov, včetně špitálu, školy a věže u farního kostela i se zvony.

František de Magni měl pouze jediného syna Františka, který zemřel jako dítě, a proto po jeho smrti nastoupil na trůn nejstarší syn jeho bratra Filipa Magnise, František Štěpán Alexandr. Ten se snažil zpustlé panství znovu zalidnit, ulevoval proto svým poddaným i cechům v jejich povinnostech, aby řemeslo povznesl. Když se panství za mírné vlády Františka Štěpána de Magni pomalu zotavovalo, roku 1663 se ke Strážnici chystalo nové válečné nebezpečí. Turci a Tataři opět vpadali loupežně

¹³ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 51

na Moravu, vypalovali obce a odháněli dobytek. Zamířili také do Strážnice, drancovali, přepadali, ale jakmile byli zasaženi dělostřelbou ze zámku, ustoupili.

5. května 1671 František Štěpán de Magni zemřel a panství se ujala jeho manželka hraběnka Anna Kateřina Žďárská. Ta zavedla velké daně, vykořisťovala poddané a tvrdě je trestala za každý prohřešek. Proto poddaní posílali na úřady stížnosti, ale nic nepomáhalo. Až poté, co se lidé osmělili a poslali stížnost k samotnému císaři, ten teprve vyslal do Strážnice komisi. Výsledkem šetření bylo dosazení hraběte Rudolfa jako spoluporučníka nezletilému hraběti Josefu Antonínu, synovi Anny Kateřiny Žďárské a Františka Štěpána de Magni. Rudolf se na rozkaz císaře usadil ve Strážnici a hraběnka byla touto cestou donucena k mírnější vládě, ale když se roku 1683 opět vzbouřili Uhři a hrabě Rudolf, coby císařský důstojník byl nucen Strážnici opustit, hraběnka opět začala bez dohledu Rudolfa poddané trýznit, syna prohlásila za slabomyslného a žádné prosby Strážničanů ji nedokázaly obměkčit. Poddaným nezbylo nic jiného, než uskutečnit povstání. Začali jí provádět takové těžkosti, až se hraběnka přestala cítit ve Strážnici v bezpečí a jednou v noci tajně odjela do Vídně, kde také po letech zemřela.

Za vlády hraběnky území upadlo do značných dluhů, které nijak k lepšímu neobrátil ani Karel Antonín Braida, který se po odchodu hraběnky v roce 1791 stal poručníkem Josefa Antonína. Rod Magnisů se proto raději usnesl, že zpustlé panství prodá. Předložili svůj návrh císaři a ten na základě jejich žádosti povolil veřejnou dražbu. Nejvíce financí nabízel za Strážnici Dominik Ondřej hrabě z Kounic, kterému bylo roku 1702 císařským reskriptem za 438 000 zlatých panství prodáno. Nebylo mu však odevzdáno hned, neboť se Kounic začal vytáčet a jako důvod uváděl nové pustošivé vpády. V Uhrách totiž v této době právě vznikalo nové povstání celé země proti habsburské nadvládě. František Rákóczi, vůdce kuruců vydal heslo „Za svobodu“ a za krátkou chvíli již vládl celým Uhrám. Škody, způsobené kuruckými vpády byly nesmírné. Pobili mnoho obyvatel, odvedli s sebou hospodářská zvířata, vypalovali domy i vinohrady.

Podle J. Skácela¹⁴ „obrat nastal až v roce 1708, kdy spojená císařská vojska porazila hlavní vojenskou moc povstalců. Teprve mírem ze dne 29. dubna 1711 skončilo období bojů. Kuruci složili zbraně a Rákóczi odešel do Cařihradu.“ Vesničané i měšťané byli v této době těžce zkoušeni. Nehrozilo-li nebezpečí kuruckých nájezdů, trpěli přítomností vlastních vojsk. Ke strachu o život díky vojákům přibývaly také přírodní katastrofy, jako dlouhé studené zimy, neúroda a mor. Ten v této době zuřil natolik, že úředníci nechali uzavřít hranice a přísně trestali porušení bezpečnostních opatření, která zaváděli. K tomu zakázali trhy, veřejné shromažďování i veselice.

Po kuruckých válkách roku 1709 převzal zničené panství Maxmilián Oldřich z Kounic. Uvědomoval si, v jakém stavu byla Strážnice a různými výhodami, stejně jako již jiní páni před ním, lákal nové osadníky. Osvobodil je od poplatků, ujmou-li se pustých gruntů, přispíval jim na stavbu dřevem a nezavazoval je poddanstvím. Tyto úlevy skutečně zabraly a do Strážnice přicházelo mnoho nových osadníků, jejichž potomci zde žijí dodnes. Strážnice se po dlouhých špatných letech znovu snažila vzkvést. Náboženské poměry, kterých se snažil dosáhnout již zmíněný František Magnis se v těchto dobách vyrovnávaly a nekatolíků stále ubývalo. Ubývalo také pustých gruntů, stavěla se nová obydlí a ulice se rozbíhaly tam, kde doposud nevedly. Střechy stavení však byly převážně pokryty slaměnými došky, stěny tvořilo dřevo, a proto často docházelo k požárům. Jeden z největších vypukl 26. srpna 1718.

Jak uvádí J. Skácel¹⁵ „po nastoupení císařovny Marie Terezie na trůn roku 1740 nastaly války s Pruskem, které měly ohlas i ve Strážnici. Kronikář popisuje, jak městem projíždělo vojsko, vypravené z Uher do Slezska, za ním byly dopravovány zásoby a robotníci byli vysíláni na opevňovací práce. Prusové přitáhli 15. března do Strážnice, odkud posádka pětiset uherských husarů zavčas ujela horami za hranice. Prusové se zde zdrželi šestnáct dní, ale chovali se klidně, protože všechno dostali, co žádali na potravinách. Než odešli ze Strážnice, vynutili na hraběcí rodině, úřednících, městské radě, Židech, kněžích a mlynáři vysoké výkupné.“ V této době

¹⁴ SKÁCEL, J. *Z dějin Slovácka*, s. 92

¹⁵ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 69

z ušetřených peněz, příspěvků pánů jak finančních, tak materiálních lidé vystavěli nový kostel.

I když byla již „tereziánská“ doba, známá začínajícími reformami, ve Strážnici zatím trvalo tuhé poddanství. Lidé se bouřili, sepisovali petice, žádosti a až zrušením nevolnictví v roce 1781 se lidem ulevilo, i když nadále trvalo poddanství a roboty, tudíž byli stále podřízeni správní a soudní pravomoci úřadů. Ale i tak se to zdálo vrchnosti nadmíru laskavé a taková privilegia pro poddané naprosto odmítala a žádala zemské gubernium¹⁶ o vojenskou asistenci, která donutí poddané k práci, byla však omítnuta stejně jako další žádost vrchnosti v roce 1782, kdy se opět se stejnou žádostí dovolávala gubernia a krajského úřadu. V této době bylo také velmi významné vydání tolerančního patentu Josefem II. v roce 1781, kterým se povolovalo vyznání evangelické i pravoslavné církve.

Jak uvádí J. Skácel¹⁷ „podle patentu z roku 1788 zřídily všechny vrchnosti povinně tzv. obilní fondy kontribučenské, z nichž měla být poskytnuta v případě potřeby pomoc poddaným, aby mohli řádně platit daně (kontribuci).“ Postavení poddaných zlepšilo i urovnávání pozemků, vyměřovaly se přesné hranice pozemků i poplatky za ně. V roce 1789 se k blahu poddaných přidalo zrušení šibenic, pranýřů a jiných mučidel.

Podle F. Dvorského¹⁸ „z pozdějších válek, které se Moravy dotkly, nejzáhubnější byla válka Napoleonská roku 1805. Kraji našimi prošlo mnoho vojska ruského s námi spřáteleného, který ubohý lid sice netrýznilo, ale všechny zásoby mu pobralo, vyjedlo a vypilo.“ Nemajetní mladíci museli povinně na vojnu, která trvala čtrnáct let.

V roce 1795 se stal reprezentantem obce magistrát, zřízený jakožto instituce pevné státní správy. Ten trval ve Strážnici až do roku 1848. Co se soudních povinností magistrátu týče, byly velmi pestré. Úředníci byli zato poddanými nenáviděni, protože jim ubírali na svobodě, vybírali poplatky a pronásledovali je.

V tomto období se velmi měnil vzhled města. Lidí přibývalo jednak přirozenými přírůstky a jednak přistěhovalectvím, zastavovali volná stavební místa

¹⁶ Gubernium – nejvyšší orgán v zemi

¹⁷ SKÁCEL, J. *Z dějin Slovácka*, s. 104

¹⁸ DVORSKÝ, F. *Strážnicý okres*, s. 69

a tím vznikaly nové ulice. I řemeslná výroba vykazovala velký rozmach, přibývalo cechů i povolání jako například provazník, konvář, čizmář, voskař a jiné. Do Strážnice zasahoval také nově textilní průmysl a zvláště měšťané o něj jevíli velký zájem. V zemědělství bylo stále nejvýznamnější vinařství.

V této době také vyvstával velký konkurent koňským povozům, a tím byla železnice. Podle J. Skácela¹⁹ „ji stavěli blízko Strážnice podél pravého břehu Hrubé Moravy a od 1. května 1841 jezdil pravidelně vlak z Vídně do Starého Města u Uherského Hradiště. Pro Strážničany bylo nejbližší nádraží v Pisku, chodívali tuto deseti kilometrovou trasu pěšky. Po čase se ukázalo, že Strážnici bylo k velké škodě, že ji železnice minula. Zůstávala pozadu za jinými městy, která již využívala nového a výhodného dopravního prostředku a rostla zakládáním průmyslu a obchodu.“ Listovní donášky začali v této době obstarávat poslové a v roce 1840 byla ve Strážnici zřízena první poštovní sběrna. Od sedmdesátých let 18. století působil ve Strážnici „chirurgus“, který ale pomáhal pouze za peníze. Až později, začátkem 19. století se pozvolna úroveň zdravotnictví zlepšila. Strážničtí obyvatelé byli jedni z prvních očkovaných na Moravě. Očkoval zde vojenský lékař dr. Max Braun a později místní ranhojič Josef Preninger. Ten si po těchto úspěších začal připravovat léky sám a zastupoval tak ve městě novodobou lékárnu. Teprve v roce 1929 se ve Strážnici objevuje první lékárník pan Jan Planer a od roku 1930 lékárnu otevírá. Neznamenal to ovšem, že by místní ranhojiče vytlačil, právě naopak, když roku 1831 vypukla cholera, Jan Planer opatřil potřebné léky a s ranhojiči společně léčili nakažený lid. Od roku 1836 měla Strážnice svého prvního lékaře, byl jím Med. Dr. Václav Budík.

Jak uvádí J. Skácel²⁰ „poslední feudální pán strážnický, hrabě František Antonín Magnis, vládl od devadesátých let 18. století do roku 1848. Byl to osvícený šlechtic a štědrý podporovatel umění. Vydržoval si zámeckou kapelu, která pořádala koncerty, v zámku se konala divadelní představení, byly hrány i opery. Byl vzdělaný, rozuměl hospodářství. Dal krásně upravit park a vysadil v něm vzácné stromy, zušlechtil zámeckou zahradu a zřídil skleníky pro pěstování jižních rostlin. Roku 1824 nechal postavit před zámkem přes Moravu řetězový most.“ Byl velmi pokrokový, proto také

¹⁹ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 82

²⁰ Tamtéž, s. 85

podporoval veškeré novinky ve zdravotnictví jeho poddaných. K dobru obyvatel se usnesl sněm, který zasedl kvůli požadavkům poddaným, že zruší robotu, naturální dávky, poddanství i všechnu pravomoc vrchnosti. To s sebou přinášelo další pokrok, v roce 1850 byla ve Strážnici zřízena četnická stanice a okresní soud. I když možná právě proto, že poddaní nad sebou neměli přísnou ruku. Dále přibyl berní úřad a od roku 1861 se začalo úřadovat také v českém jazyce.

Když v roce 1848 zemřel stávající panovník František Antonín Magnis, panství po něm převzal hrabě Filip Magnis, který se za dobu svého panování věnoval nejvíce zvelebování zámku. Hrabě Filip však zemřel již v roce 1857 a dalším panovníkem ve Strážnici se stal jeho bratr Antonín. Ten však sídlil na druhém rodinném zámku v Eckersdorfu, proto sem zavítal jen zřídka a o chod Strážnice se místo něj starali úředníci. Město však na jejich poměry velmi málo vynášelo a raději jej pronajali Rudolfovi Auspitzovi, majiteli nově postaveného cukrovaru v Rohatci. Do tohoto osudu Strážnice vstoupila v roce 1866 další válka s Pruskem. Asi v polovině července se dostala spojenecká vojska Rakouská a Saská do Strážnice, Prusové jim ale byli v patách, tudíž nezbývalo, než rychle postupovat dále a nikde se dlouho nezdržovat. Ale i přes krátký pobyt vojsk na našem území za sebou zanechali škody zejména v úbytku potravin, loupili, přepadali a kromě toho přivlekli epidemii cholery.

Po prohrané válce našimi vojsky nastal zvrát v rakouské politice. Vláda začala s reformami a povolovala různé svobody, které se projevovaly i ve Strážnici. Jak uvádí J. Skácel²¹ „v roce 1874 bylo zrušeno dlouholeté ubytování vojska po domech, které bylo obyvatelstvu velkou obtíží. Vojsko bylo soustředěno v kasárnách. Roku 1876 byly na rozkaz zemského výboru zbořeny městské brány, protože překážely rostoucí dopravě na hlavní silnici. Obecní výbor se sice k tomu neměl, dva roky nařízení neprováděl, ale pak musel na důrazné rozkazy poslechnout. Zůstaly jen boční bašty, jež zná dnešní generace, ale názvy Skalická a Veselská žijí.“

Další změna přišla v roce 1892, kdy okresní hejtmánství nařídilo přeložit hřbitov za město, o dva roky později vznikl tedy nový hřbitov za Skalickou bránou. V roce 1889 město začalo jednat o veřejném osvětlení, výsledkem bylo umístění petrolejových lamp na rohy hlavních ulic. V roce 1904 se po dalším jednání výbor

²¹ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 109

domluvil s majitelem místní elektrárny, aby postavil sloupy pro obloukové lampy, musely však pro celé město stačit pouze čtyři. Až v roce 1913 výbor ujednal smlouvu s hrabětem Chorinským o dodávání elektrického proudu jak pro pouliční osvětlení, tak pro domácnosti. V roce 1894 byl založen první hasičský sbor.

Podle J. Skácela²² „se postupně zvyšovalo národní uvědomění obyvatelstva a do popředí se dostávaly národní otázky. Spravedlivé snahy o vybojování plnoprávného postavení pro český národ v Rakousku získávaly stále větší a obětavější podporu všeho našeho lidu. Výrazem těchto snah se stalo vlastenecké hnutí.“ Vlastenečtí učitelé, kněží a měšťané založili roku 1868 podle nového spolkového zákona čtenářsko-pěveckou Besedu, která měla velký význam pro národní probuzení. V 80. letech ožívala činnost čtenářsko-pěvecké Besedy nejvíce. Stala se dostaveníčkem českých umělců, především herců, hudebníků a básníků. S rokem 1892 vstupuje do Strážnice zásluhou dr. J. Kouteckého sokolská myšlenka, lidé se nechali zlákat a již 8. září 1895 zde byla založena jednota. Měla 4 zakládající členy, 27 činných a 14 přispívajících.

Manuální práce na polích a statcích začaly nahrazovat stroje. Což na jedné straně přineslo do zemědělství velký pokrok, na straně druhé to rolníkům přinášelo krach. V roce 1853 se objevovaly první secí a žací stroje, za tři léta nato byla koupena první mlátička. Také vinařství bylo v úpadku, jednak naše vína hubila peronospora a révokaz a jednak je vytlačovala vína z cizích zemí. Ovocnářství pro změnu nebyla věnována dostatečná péče a lidé si ovoce pěstovali jen pro svou vlastní potřebu. Zemědělská rada se proto snažila rolníky podporovat, začala pořádat přednášky a přidělovala městu ovocné stromky.

Chov dobytka také zůstával oproti jiným zemím velmi pozadu a doживost krav byla velmi nízká. Po letech se však stav opět zlepšil a ve Strážnici se začaly pořádat velké dobytčí trhy. Včelařství oproti chovu dobytka bylo na velmi dobré cestě. Vinohrady, humna a dvory se včelíny jen hemžily. V dalších letech ale včelařství upadlo, zejména pro nedostatek dorostu včelařů a pro nechuť investovat finanční prostředky. Lze tedy říci, že hospodářské poměry většiny sedláků nebyly příliš příhodné. Také v sdružení cechů nastaly změny.

²² SKÁCEL, J. *Z dějin Slovácka*, s. 120

Roku 1859 byly cechy jako organizace zrušeny a jejich řemesla byla prohlášena za samostatnou a svobodnou živnost. Ale i tak ještě dlouho ve městě cechy zůstávaly, nade dveřmi visívaly různé znaky řemeslníků. Nade dveřmi zámečnicků visel velký klíč, koláři měli malé vozové kolo a nade dveřmi knihařů visela plechová kniha. Neudržela se však všechna řemesla, řemeslo bednářů hynulo úpadkem vinařství a soukenictví ubýjely továrny.

Doprava také přinesla změnu, v roce 1887 se i Strážnice dočkala své železnice. Ta vedla z Veselí nad Moravou přes Strážnici do Skalice, s odbočkou do Rohatce. Budovali se také silnice a Strážnice se týkaly především ty, které vedly do okolních vesnic.

Ve městě se v letech 1903 – 1904 začaly provádět větší stavební práce. O výstavbě domů a institucí rozhodoval především obecní výbor. Mezi první rozhodnutí patřilo zřízení městských jatek, místní řezníci sice již jedna používali, ale ta byla označena okresním hejtmanstvím za nevyhovující. Spolu s jatkami obecní výbor rozhodl o výstavbě nové radnice. Stavitel, kterému byla tato práce přidělena, musel nejdříve zbourat již stojící starou přízemní budovu radnice, aby mohl pokračovat ve výstavbě budovy nové. Tu postavil na poschodí a jako první se sem nastěhoval berní úřad, jelikož byla budova dostatečně prostorná, v přízemí se zřídila i městská spořitelna. V roce 1904 byla ve Strážnici otevřena první tiskárna, kterou vlastnil Robert Veselý. Státní komise dále slibovala, že bude plnit přání obyvatelstva, ale jelikož brzy nastala válka, nic se neuskutečnilo.

1.1.4 Strážnice od počátku první světové války

Jak uvádí J. Skácel²³ „světová válka dala Strážničanům poznat trpké události. Vytrhla je z klidného života a válečný vír je rozmetl do různých končin světa. Zažili mnoho útrap, málo se jich vrátilo zdravých.“

Roku 1914, po vyhlášení mobilizace, bylo ze Strážnice a samozřejmě i z jiných měst a obcí odváděno mnoho mužů ve věku od 18 do 50 let do války. Mnozí se již

²³ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 113

nevrátili a jejich rodinám přicházela vojenská psaní o úmrtí svých blízkých. Zámek nyní nesloužil jen pánům, ale díky svým prostorám byl přizpůsoben potřebám zraněných a nemocných a zastával úlohu vojenské nemocnice. Také sociální poměry se velmi zhoršily, nastalo sepisování zásob potravin, hospodářských zvířat, slámy a sena. Lidé museli odevzdávat barevné kovy, pořádat sbírky na válečné potřeby vojáků, dále byli nuceni upisovat se na válečné půjčky, byla zabavována úroda ze soukromých polí – úřady vypočítaly, kolik je potřeba zásob na obživu a zbytek musel být odevzdán úřadu za stanovené ceny. Přísně se tehdy trestalo jakékoli zatajování zásob. Úřady zavedly lístky na potraviny a z toho vyplynulo zvyšování cen a drahota, většina obyvatelstva zchudla a trpěla bídou. Zásobování měst potravinami se stále zhoršovalo, neboť se většina mouky a masa odevzdávala vojsku. Úřady zavedly tak zvané „bezmasé dny“, kdy se nesmělo maso vůbec konzumovat, všechno kontrolovali revizoři, kteří obcházeli domácnosti. Ale i tak se jim zdálo, že mají lidé všeho dostatek a pro lepší kontrolu obyvatel založili rekvizici. Ta spočívala v přijíždění vojáků v plné zbroji do města a prohlížení zásob dům od domu. Důsledkem tohoto počínu bylo vyvolání ohromné paniky, nastalo hromadné schovávání potravin, měděné kotle a hrnce lidé zakopávali pod zem nebo spouštěli do studní a hospodyně místo mosazných hmoždířů začaly používat hmoždíře železné s letopočtem války. Nejhorší zásobovací situace byla v roce 1918. Lidé už téměř k smrti hladověli, a když se blížil den přidělování potravin, docházelo téměř vždy ke rvačkám a bouřlivým scénám.

Válečná nařízení nepostihla jen stránku hospodářskou. Dostávala se postupně do všech institucí, nesmělo se cvičit v Sokole, německý jazyk se stal povinný na všech úřadech a ve školách byly zabavovány učebnice jako závadné.

Utlačovaní lidé protestovali, bouřili se a počet zběhů vzrůstal. Když dne 14. října 1918 zažádala socialistická rada o zřízení samostatné republiky, ani nedoufali, že již 28. října 1918 budou s radostí vítat svobodu a zřízení československého státu. Vyzdobenými ulicemi procházely průvody s hudbou a lampióny, vojáci a studenti ozdobeni trikolorami zpívali slovanské písně. Na shromážděních se pěla hymna Kde domov můj a v neposlední řadě byly strhávány rakouské odznaky z budov.

Jak uvádí J. Skácel²⁴ „v roce 1919 se opět rozvinul politický a národní život. K činnosti se přihlásila řada politických stran, z nichž většina obhajovala zájmy buržoasie nebo jejích jednotlivých skupin. Ve vrstvách měšťanských a úřednických pracovala strana národní demokracie, agrární strana se snažila získat podporu venkova pro obhajobu zájmů velkostatkářů a velkých sedláků, náboženského cítění širokých vrstev zvláště na venkově využívala ke svým politickým cílům strana lidová; na inteligenci a maloburžoasii se obracela československá strana socialistická. Na Slovácku pracovaly další strany, jejichž vliv však byl celkem malý.“ 15. června 1919 se konaly první obecní volby v již nové, Československé republice.

Tělocvičná jednota Sokol obnovila znovu svou činnost a rozšiřovala se dále do okolních měst a vesnic. Zájem o sport byl zvláště u mladých lidí veliký. Celkový rozkvět po válce přinášel mnoho nového, ale samozřejmě ne pro všechny. Obyčejný lid na tom byl stále špatně. Sociální postoje zůstávaly i nadále bezútěšné. Na potravinách a ostatních potřebách se stále ceny zvyšovaly. Proto měl chudý lid stále tísnivé podmínky. Důkazem toho bylo stále častější stěhování lidu do Ameriky. Z činnosti prvního obecního zastupitelstva z této doby je známé zřizování městské kanalizace, která přispěla nejen ke zlepšení zdravotnictví, ale také ke vzhledu města.

Dále se zastupitelstvo snažilo odstranit bytovou nouzi, jednak novými stavbami domů, jednak zabíráním prázdných bytů. Začaly se podnikat kroky proti nezaměstnanosti, pomocí různých sbírek nebo práce na úpravách města. I v zemědělství a hospodářství se leccos změnilo k lepšímu. V řemeslné výrobě ovšem zcela zaniklo dříve tak proslulé soukenictví a po něm následovalo tkalcovství.

Další válečné nebezpečí se přiblížilo v roce 1938, kdy vůdce nacistické strany Adolf Hitler připojil k Německu celé Rakousko. Tragický den pro náš stát nastal 15. března 1939, kdy rozhlas oznámil vstup německého vojska na naše území. I když rozhlas vyzýval lid k zachování klidu, ve Strážnici, stejně jako v jiných městech zavládla panika a strach. Nacisté, kteří Strážnici projížděli v obrněných autech, vyvěsili na strážnickém zámku vlajku s hákovým křížem a tak se ve Strážnici začala německá okupace. Němci se postupně ujímali vlády a jako vládnoucí strana nejdříve razantně zakročili proti Židům. Ti byli zbaveni veřejných funkcí, své obchody museli

²⁴ SKÁCEL, J. *Z dějin Slovácka*, s. 140

označit nápisem „Jüdisches Geschäft“. Všechny tabule, které se ve městě vyskytovaly, musely být dvojjazyčné.

Jak uvádí J. Skácel²⁵ „po 20. srpnu 1939 se začaly objevovat předzvěsti blížící se války s Polskem a dne 1. září se začala druhá světová válka, která nám přinesla útrapy všeho druhu. Začalo se vázané hospodářství, přiděl potravin, textilu, obuvi a jiných potřeb byl na lístky. V Hodoníně zřídili Němci úřad práce, který se brzy stal smutně proslulým pro bezohledné zařazování našich lidí do zbrojního průmyslu v říši.“ Němci se zaměřovali na školy, učitele a profesory, ti museli učit pouze v duchu nacistické ideologie. Knihy z místní knihovny Němci vyhodili a zřídili se zde německou veřejnou knihovnu, s vlastním výběrem knih.

Podle J. Skácela²⁶ „po katastrofě německé armády u Stalingradu nastával obrat v dosavadním vývoji války. Spojenecké letectvo zahájilo mohutné útoky na Německo. Sovětská armáda zahájila obrovskou ofenzívu a Němci ustupovali.“ V roce 1945, po Novém roce, se ke Strážnici přibližovala válečná fronta. Mnoho dní tudy projíždělo německé a maďarské vojsko, které ustupovalo před Sovětskou armádou. Ústupy Němců však provázely bouřlivé boje, jak vzdušné, tak dělostřelecké. Přes ulice projížděly tanky a hřměla děla. Až 18. dubna 1945 se sovětskému a rumunskému vojsku konečně podařilo zatlačit Němce za řeku Moravu a pro Strážnici tímto byly boje ukončeny. Nyní nastaly chvíle práce, lidé se vzpamatovali z hrůzných zážitků, v místních školách ošetřovali raněné a lidé vracející se z koncentračních táborů vypravovali svá utrpení.

Hrabě Antonín František Magnis, který ve Strážnici i přes průběh války přebýval, zde zemřel roku 1944 a jeho dva synové padli ve válce.

1.1.5 Strážnice po roce 1945

Správě města se po osvobození nahromadilo mnoho úkolů, které bylo třeba co nejdříve řešit. Proto se začal rozšiřovat místní národní výbor a město postupně uvádět do provozu. Dne 26. května 1946 se uskutečnily volby, jejichž výsledkem bylo

²⁵ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 132

²⁶ Tamtéž, s. 136

dosazení do Ústavodárného národního shromáždění osmnácti mandátů ze strany lidové, osmi mandátů z KSČ, šesti mandátů ze strany národně socialistické a čtyř mandátů ze strany sociálně demokratické. Tito byli poté děleni do jednotlivých komisí. Největším úkolem pro stávající komise bylo vyřešení problémů hospodářských, předně pak parcelace zabavené půdy. Rolnická komise proto roztrídila žádosti a vypsala pořadí, ve kterém se bude zabavená půda parcelovat.

Strážnický zámek i s přílehlými pozemky získala československá tabáková režie, umělecký a historický inventář byl pak národní kulturní komisí z Prahy rozdělen mezi nového majitele, městské muzeum a archív. Finanční komise se starala jednak o rozšiřování stávajících hospodářských podniků a jednak o zakládání podniků nových. Hlavním důvodem zakládání podniků bylo zabezpečení výdělku pro lid. Současně se začíná ve Strážnici poprvé hlásit z městského rozhlasu.

V době, kdy se Strážnice vzpamatovávala z válečného období, byla velmi potřebná sociální komise. Starala se o občany neschopné práce, o starce, o lid bez pojištění a důchodu a nemajetným rodinám umožňovala pobírat sociální příspěvky na děti. Když na tuto pomoc již nestačily místní prostředky, komise se obracela na Českou sociální pomoc.

Počátkem roku 1948 nastala ve vládě republiky krize. KSČ propagovala znárodnování majetků. I na Strážnici dopadly tyto změny a podniky mající více než 50 zaměstnanců byly znárodněny.

Od 1. ledna 1949 podle nového krajského zařízení spadala Strážnice do Gottwaldovského kraje a připadla okresu Veselí nad Moravou.

Dne 7. října 1950 byl založen Josefem Cundrlou, členem KSČ, přípravný výbor Jednotného zemědělského družstva (JZD). To kromě půdy od svých členů převzalo také půdu od obce a církve. Sjednocování zemědělství pod JZD bylo ukončeno v roce 1959. Ve Strážnici se rozvíjely také další organizace, mezi významné patřil Svaz chovatelů drobného zvířectva, dále Lidová myslivecká činnost, správa státních lesů, sportovní rybářství i národní podnik Léčivé rostliny. Dále se zřizují restaurace a pohostinství, vinárna v zámku, obchodní dům, dětský domov a jiné. Vzniká zde státní spořitelna jako výsledek sloučení menších peněžních ústavů. Mnoho změn

nastalo také v dopravě, zdravotnictví a školství. O bezpečnost se staralo obvodní oddělení VB.

Změny, které nastaly v poválečném období, se částečně dotkly také folkloru.

1.2 Dějiny strážnického školství

S tématem této diplomové práce s názvem *Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici* úzce souvisí vývoj školství v tomto městě. Vzdělání a výchova vždy tvořili důležitou součást existence.

1.2.1 Počátky školství ve Strážnici

Datum, které by přesně vystihovalo počátky vzdělávací a výchovné činnosti ve Strážnici není známo. Jak uvádí J. Pajer²⁷ „lze se však domnívat, že v obci existovala škola již v době povýšení Strážnice na město. Na jejím uvedení v život měla zásluhy církve.“ Podle toho lze soudit, že nejstarší školou ve Strážnici byla škola farní, která působila při kostele sv. Martina. V době výstavby kostela sv. Martina bylo strážnické panství v rukou pánů z Kravař, lze tedy předpokládat, že patronát nad touto školou držel právě tento rod, poté rod pánů z Žerotína. Páni z Kravař, stejně jako páni ze Žerotína podporovali protestantský charakter školy. Teprve v 16. století se tato farní škola stala školou evangelickou. Prvním evangelickým učitelem byl zvolen Pavel Kyrmezer, který vydal pod názvem *Komendie česká o bohatci a Lazarovi* pro své žáky divadelní hru s náboženským podtextem.

Nejstarší dochovaná listina vztahující se ke strážnické farní škole pochází z roku 1597, byla vydána Janem Jetřichem ze Žerotína a obsahovala jakési potvrzení výsad školy.

Vedle farní školy existovala ve Strážnici také škola Jednoty bratrské. V době, kdy vydal Jan Jetřich ze Žerotína listinu vztahující se k farní škole, působila škola Jednoty bratrské již dvacet let. Vznik lze tedy datovat do roku 1577. Školu tvořila dvě

²⁷ PAJER, J. *Strážnice kapitoly z dějin města*, s. 261

oddělení – nižší a vyšší. Žákům se zde dostávalo výuky čtení, psaní, dále pak výuce jazyků jako němčině, latině, řečtině či hebrejštině.

Obě školy, stejně jako město, utrpěli na počátku 17. století citelné škody. Připomeňme si, že v této době napadl jihovýchodní Moravu a tedy i Strážnici uherský šlechtic Štěpán Bočkaj. Důvodem drancování bylo povstání „bočkajovského“ lidu proti císaři Rudolfovi II. Důsledkem odbojů byl útěk mnoha lidí ze Strážnice i okolí. Mezi lid, který Strážnici opustil, patřil tehdy i třináctiletý Jan Amos Komenský, který se ve strážnické škole Jednoty bratrské vzdělával od roku 1604 do května následujícího roku, tohoto měsíce byla Strážnice vypálena. Jan Amos Komenský zde přebýval u své tety Zuzany Komněnské v domě s číslem popisným 93. V současné době je tento dům s číslem popisným 133 obydlen rodinnou Ratiborských.

Sirotek Jan Amos Komenský poté v letech 1607 nastoupil na vyšší bratrskou školu do Přerova. Odtud pak dále pokračoval na Akademii do Herbornu a na univerzitu v Heidelbergu. Jan Amos Komenský proslul jako významný pedagogický myslitel a reformátor. I poměrně krátký pobyt na strážnické bratrské škole jistě přispěl k jeho úvahám o školství a výchově.

Průběh třicetileté války zcela změnil dosud zbudované školství ve Strážnici. Když po válce koupil zpustošené město katolík František de Magno použil právě školu jako hlavní rekatolizační nástroj. V roce 1628, ihned po získání panství, vydal František de Magno listinu, kterou potvrdil a dále rozšířil bývalá ustanovení školy. Plat učitele, který zvýšil o čtyři zlaté činil ročně dvacet čtyři zlatých. Farní škola zůstala k dispozici dětem z chudších vrstev a dívkám. Vyučování na těchto školách v celé zemi bylo opomíjené, zanedbávané, školní docházka dětí byla zcela dobrovolná, vyučovali zde nevzdělaní učitelé. To vše zapříčinilo značnou negramotnost obyvatelstva.

Zásadní zlom nastal postupně se rozvíjejícím nátlakem měnících se ekonomických a společenských poměrů. Reformní zásahy panovnice Marie Terezie a jejího syna Josefa II., které směřovaly do všech oblastí života, obsahovaly podstatný změny ve školství. 6. prosince 1774 ustanovila Marie Terezie Všeobecný školský řád, který vešel v platnost počátkem následujícího roku, obsahující převratné změny ve školské organizaci. Nejpodstatnější změnou Všeobecného školského řádu bylo

zavedení povinné školní docházky v délce šesti až sedmi let. Škola měla být takto přizpůsobena dětem starším osmi let, do této doby se děti vzdělávaly výhradně v letních měsících. Jak uvádí P. Tomeček²⁸ „ve Strážnici existovala tzv. triviální škola (de facto farní škola), do níž byli podle písemných záznamů v roce 1777 zapsáni 483 žáci ze Strážnice, ale i z okolních obcí.“ Školní řád také jasně určoval, jakým předmětům se žáci budou vyučovat.

Nejnižší stupeň základního školství měl být složen z předmětů náboženství, biblické dějiny, „znání písmen“, slabikování a čtení. Všeobecný školský řád ustanovil taktéž úroveň znalostí učitelů, podmínkou k výkonu této práce bylo složení zkoušky odborné způsobilosti z předepsaných předmětů. Školy, na nichž učili neodborně způsobilí učitelé, byly považovány za nelegální a školský řád takového vedení školy zakazoval.

V době příprav tereziánské reformy vyučoval ve strážnické škole učitel Antonín Peuckert. Jeho mateřskou řečí, v níž vyučoval své žáky, byla čeština, i když součástí reformy byla výuka v německém jazyce. V druhé polovině 70. let mělo tuto školu navštěvovat přibližně pět set žáků ze Strážnice a přiškolených obcí, jako Petrov, Radějov, Zvolenov a Sudoměřice. Po Antonínu Peuckertovi působil na strážnické škole učitel Jiří Zdražilka, jeho nástup se datuje do roku 1778. Jiří Zdražilka, který byl hodnocen jako velmi dobrý učitel, přizval do strážnické školy dva pomocné učitele – J. Janošku a T. Stirzenhoffera. Za Zdražilkova působení ve Strážnici proběhla rozsáhlá oprava strážnické školy a školního mobiliáře. Po odchodu Jiřího Zdražilky ze Strážnice, důvodem byly špatné sociální podmínky učitele, nastoupil na jeho místo František Ledvina, který školu spravoval až do své smrti. Jeho nástupcem se dne 18. dubna 1814 stal učitel Tomáš Stirzenhoffer, který v minulosti na strážnické škole pracoval jako pomocník učitele Jiřího Zdražilky.

V této době navštěvovalo strážnickou triviální školu přesně 412 žáků. Jak uvádí F. Dvorský²⁹ „za působení učitele Tomáše Stirzenhoffera byla v roce 1826 strážnická triviálka potvrzena jako škola dvoutřídní a v roce 1840 byla rozšířena na školu trojtřídní.“ Přibližně v době nástupu Tomáše Stirzenhoffera vznikl mezi strážnickými

²⁸ TOMEČEK, P. *100 let Základní školy M. Kuderíkové ve Strážnici*, s. 9

²⁹ DVORSKÝ, F. *Strážnický okres*, s. 55

piaristy nápad zřídit druhou triviální školu. První neúspěšná snaha zřídit piaristickou triviální školu proběhla již v roce 1785. I druhá snaha piaristů o založení nové školy vešla vniveč, důvodem byla finanční situace potencionálních zřizovatelů.

Po smrti Tomáše Stirzenhofferera převzal na krátkou dobu vedení školy jeho syn Tomáš Stirzenhoffer, po něm poté učitel Egidius Edler, který spravoval strážnickou školu pět let.

Do této doby, cca 70 let po zavedení povinné školní docházky, se strážnická škola stále potýkala s nepravidelnými příchody žáků do vyučování. Přelom nastal koncem 60. let 19. století, kdy převzal nejnižší školství do správy stát. Pod dohledem státu se vedlo lépe především učitelům, zlepšili se jejich finanční podmínky i postavení ve společnosti. Další změnou, kterou stát ustanovil, bylo zavedení povinné osmileté školní docházky. Ve Strážnici se tak díky školským reformám položily základy obecnému a měšťanskému školství, nazývaného také národní školství.

V době školským reforem ve Strážnici spravoval školu učitel Jan Vepřek, ten ve své funkci setrval do roku 1873 a stal se tak posledním učitelem triviální strážnické školy a současně prvním učitelem, který spravoval nově ustanovenou školu obecnou. Jak uvádí J. Skácel³⁰ „triviální škola byla tedy proměněna na školu čtyřtřídní a o čtyři roky později na pětitřídní. V roce 1884 došlo k rozdělení školy na pětitřídní obecnou školu chlapeckou a rovněž pětitřídní obecnou školu dívčí.“

I přesto, že triviální školy poskytovaly žákům jen to nejzákladnější vzdělání, díky nim byla postupně odstraňována negramotnost, která mezi lidmi stále nebyla ničím výjimečným.

1.2.2 Strážnické školství a příchod piaristů do Strážnice

Počátkem 30. let 17. století povolal František de Magno piaristy z Itálie. Jak uvádí J. Pajer³¹ „Piaristé ve Strážnici založili vzdělávací a výchovný ústav připravující mládež pro praktický život a poskytující vyšší – gymnaziální – studium.“

³⁰ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 95

³¹ PAJER, J. *Strážnice kapitoly z dějin města*, s. 265

Do školy gymnaziální byli přilákáni synové měšťanů z bližšího i vzdálenějšího okolí města a synové ze strážnických měšťanských rodin.

Piaristická nižší škola byla tvořena třemi třídami. Třídy nebyly děleny po ročnících, nýbrž na jednotlivé třídy se zaměřením na čtení, psaní a počítání. Nadaní žáci se mohli připravovat na studium piaristického gymnázia. To byla tvořena šesti třídami, v níž se žákům dostávalo rozsáhlé výuky latiny, náboženství a mravní výchovy. Školní rok začínal po svátku Všech svatých a končil na konci měsíce září, cca 10 dní před koncem roku se pak konaly generální zkoušky, jichž se účastnil rektor, perfekt³² i kněz. K běžným požadavkům učitele patřilo, aby žáci již třetí třídy mezi sebou uměli plynně hovořit latinsky. Součástí mravní výchovy bylo naučit žáky společenskému chování, kultivovanosti projevu i odívání. Fyzické tresty, které byly v triviální škole zcela běžné, piaristé odsuzovali a k takovýmto výchovným opatřením se uchýlovali zcela výjimečně. Veškerá činnost prováděná na piaristických školách byla provozována se zřetelem na náboženství, žáci tedy jednou za měsíc přicházeli ke svátostem, účastnili se žákovských bohoslužeb a jiných náboženských obřadů. Značná pozornost byla věnována hudbě a zpěvu.

Špatná finanční situace v poválečném období ve Strážnici nedovolovala udržovat ve Strážnici velké množství piaristů, nejdříve byl jejich počet zredukován na osm řeholníků, později na pět. To se samozřejmě odrazilo na kvalitě výuky. V době, kdy do Strážnice vstoupila morová nákaza, bylo piaristické školství na krátkou dobu zrušeno, piaristé ze Strážnice odešli. V dubnu následujícího roku se třídy piaristické školy opět otevřely a rektorem byl jmenován P. Antonis, který ve Strážnici zůstal i přes morovou nákazu, jako pomocná síla nemocným. Prvořadým výukovým předmětem se stala opět latina a dále i řečtina. Od roku 1735 se začalo s výukou světských a církevních dějin, zeměpisu a přírodních věd. Kvalitu výuky potvrdily nové prostory obohacené o knihovnu.

Stejně jako farní školu, tak i piaristické gymnázium zasáhly školní reformy císařovny Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Přeměna, která se týkala celkové koncepce středních škol, vyplynula z reformy tzv. latinských škol, kterou na císařovnin rozkaz vypracoval v 70. letech 18. století Gratian Marx. Nižší piaristická

³² V současné době lze tuto funkci přirovnat funkci ředitele ústavu

škola byla tedy přeměněna ve školu hlavní, která může být brána jako předchůdkyně školy měšťanské a škola triviální jako předchůdkyně školy obecné. Součástí „tereziánských“ školských reforem byla výuka předmětů v německém jazyce. V hlavní škole byli tedy již žáci prvních tříd vyučováni v německém jazyce čtení, psaní a počítání, ve vyšší třídě (druhé) potom zeměpise, dějepise, přírodopise, geometrii a základům hospodářským. V nejvyšší třídě (třetí) byli žáci vyučováni základům latiny. Žáci, kteří školu dokončili získali oprávnění pracovat ve státní či vrchnostenské správě, nebo se mohli přihlásit na studium gymnázia.

Současně s reformou nižšího stupně piaristického gymnázia se uskutečnila reforma tzv. latinské školy. I když byla hlavním vyučovacím předmětem i nadále latina, přibýlo mnoho nových předmětů jako dějepis, němčina, zeměpis, matematika a přírodopis. Význam strážnického gymnázia vzrostl. Po zrušení nevolnictví v roce 1781 se o studia na gymnáziu mohly pokoušet i děti poddanských rodin, které doposud mohli navštěvovat školu pouze se souhlasem vrchnosti. V dalších letech škola rozšířila počty žáků o děti z rodin židovských.

Druhá polovina 19. století znamenala pro školu velký rozmach. Doba přinesla mnoho emancipačních snah, které se zčásti dotýkaly i školství.

Z významných osobností, které školu navštěvovali, vzpomeňme především Tomáše Garrigue Masarika, který strážnické gymnázium navštěvoval v letech 1864 až 1865.

2 Lidová kultura ve Strážnici

Ve Strážnici, městě živých folklorních tradic a vína se folklor vyvíjel dlouhá stalet, přesto dodnes nese znaky své doby. Při tanečních zábavách a výročních zvycích, se shromažďovala spíše rolnická část obyvatelstva. Rolníci, jichž bylo ve Strážnici nejvíce, svůj svéráz i hmotné předměty, přenesli prostřednictvím dalších generací do současné lidové kultury.

2.1 Vývoj strážnického kroje

Sociální podmínky obyvatelstva se měnily jednak podle finanční situace panstva a jednak podle toho, zda obyvatelé Strážnice spadali do nevolnictví či ne. Pokud lidé žili v bídě a obklopovalo je nepříznivé prostředí, značně se to odráželo na rozvoji lidové kultury. Jakmile se lid od nevolnictví osvobodil a hmotné poměry se zlepšovaly, projevilo se to i na jeho kultuře.

Nejvíce citu pro estetickou a krásu věnovali lidé úpravě oděvů, tedy úpravě lidových krojů. Vždy dbali na to, aby svátek či slavnostní příležitost byla oceněna pěknými oděvy. Jak uvádí J. Langhammerová³³ „tyto úrodné vinorodé kraje dlouho uchovaly tradiční kulturu i způsob života. Jednotícím hlediskem je skutečnost, že se na valné části tohoto území kroje nosily velmi dlouho, minimálně o sto let déle než např. v Čechách nebo v některých jiných krajích Moravy.“

Jak uvádí J. Skácel³⁴ „ženy před rokem 1800 nosily sváteční sukně gramoty zelené nebo černé s modrým „galúnem“ u spodu, kordulky ze světlého damašku nebo „kamrtúchové“. Hlavu kryla i zdobila šatka, dlouhá, s vyšíváním konci – špicemi. Proti chladu chránil ženu „mentýk“ z vysokého sukna s „lišků“. Mentýky se udržely jako svatební úbor až do poloviny 19. století.“ Byl zde však stále rozdíl v pořizování látek mezi majetnými a chudými obyvateli, a proto když se svatby konaly v zimních měsících, půjčovaly si chudší ženy „mentýky“ od žen bohatších.

³³ LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*, s. 188

³⁴ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 159

Muži se od 2. poloviny 18. století oblékali do halen šitých z bílého sukna. Tato halena se přehazovala jako plášť a díky své délce sahající téměř po kolena umožňovala nošení od jara do podzimu. Límeček, který byl součástí této haleny, měl také svou funkci a tou byla ochrana proti dešti, muži si jej mohli narovnat a přetáhnout přes hlavu. V zimě, když by tyto haleny muže nechránily proti chladu, vystřídal je modrý kožíšek a modré soukenné nohavice. Jako obuv sloužily kožené čizmy, zdobené modrými třapci.

Pokrývky hlavy, které jsou dodnes nezbytnou součástí lidového kroje, prošly také dlouhým vývojem. Jak uvádí J. Skácel³⁵ „ pokrývky hlavy byly v průběhu 19. století různé, ale vždy byly ozdobné: hrotky s pentlí, aksamitníky zelené s kožešinovým okrajem a třapci po stranách, kolem roku 1860 se začaly nosit beranice.“

Zimní kožíšky, které byly nepostradatelným zimním doplňkem, nosily muži nějaký čas bílé, poté je vystřídal kožíšek hnědý, do nějž se muži odívají i v současné době. Ženy si oblékaly do konce 19. století tzv. „kožíšky s liškou“ a od začátku 19. století přišly do módy soukenné kacabaje, čizmy marokány z kozí kůže a hlavu pokrývaly vapérové šátky, přes které si přehazovaly bílé plachty s raženými vzory. Kolem roku 1850 se začaly objevovat na hlavách měšťanek červené turecké šátky a v této době se vystřídal také svatební oděv. Na takovéto slavnostní příležitosti nosily ženy černé sametové kamizoly s velkým kulatým límcem, taktéž ze sametu. Tato součást kroje se uchovala jako zimní varianta strážnického kroje do současné doby.

Svobodné mládence zdobilo od 19. století rovné péro za kloboukem, nazývané také „řezál.“ Toto popelavé volavčí péro, které si někteří parádiví mládenci natírali na bílo, bylo znakem mužnosti a nedotknutelnosti. Jménem „řezál“ se označovalo i pštrosí péro, za kloboukem se nosíval také kohoutí kosírek.

Dětské odívání se od dospělých příliš nelišilo. Rozdíl nacházíme pouze v ozdobě hlavy. Děti nosily pestré „gurgalky“, což byly čepce zdobené barevnými pentličkami a lesklými kotoučky. Jinak býval oděv u dětí od čtvrtého roku života téměř totožný se stylem odívání dospělých.

³⁵ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 161

Jak uvádí J. Skácel³⁶ „od 2. poloviny 19. století se vyvíjelo bohatší vyšívání. Z jednoduché mezerky, vznikající z vytahaných nití, se vyvinula ozdobnější hrachovinka. Touto vyšivkou zdobily ženy své rukávce. Díly mužské konopné košile sešívaly konopnou nití, později dvojitou vlnkou, čímž vznikal ozdobný steh, zvaný stínek. Často tuto nit barvily, hlavně na černo.“ V této době vzniklo i tzv. „šlingrování“³⁷. Zdobí se s nimi dodnes krojové součástky, jako jsou mužské košile, šátky do nohavic, dívčí kapesníčky a přednice ke svátečním rukávcům dívek. Kromě „šlingrování“ se dodnes udržuje ploché, barevné vyšívání, a to na modrých barvenických zástěrách používaných k pracovním krojům. Jak uvádí V. Úlehla³⁸ „kroje a vyšivky, pokud uchovávají původnost, jsou dílem uměleckým.“ V současné době jsou ve Strážnici užívány sváteční kroje v zimní i letní variantě, kroje svatební a kroje pracovní.

Nejvíce diváka upoutá kraj sváteční ženský i mužský (příloha č. 2). V letních měsících nosí mládenci úzkou košili zvanou „danajku“, na ní zelenou kordulku, dále nohavice s černým šňůrováním a v nich v horní části zastrčený vyšíváný šátek, dále řemen vybíjený mosaznými kroužky, hlavu zdobí černý klobouk zvaný „krepinač“ a na nohou se nosí vysoké kožené boty. Sváteční kraj v zimní variantě zůstává stejný jako při letní variantě, ozvláštněný lajblem, což je modrý kabát oblečen na košili.

Děvčata nosí tři až čtyři škrobené spodničky, na které oblékají květovanou nebo barevnou sukni (viz. příloha č. 3), na ní hedvábný květovaný fěrtoch (viz. příloha č. 4), na ruce oblékají rukávce, kordulu (viz. příloha č. 5), kolem krku „krejzl“ a hlavu zdobí „turaň“, pod níž je tak zvaná „kotulka“, jejíž hlavní funkcí je držet tvar uvázaného šátku. Na nohách děvčata nosí kožené šněrovací boty a černé punčochy. Zimní varianta je téměř totožná s letním odíváním. S rozdílem chybějících rukávců, které nahrazuje „stánek“ a kamizola.

Jak uvádí J. Langhammerová³⁹ „k šití ženského kroje tradiční sestavy se užívají tlumené tóny hedvábných látek a brokátů, laděných do zelených, modrých i hnědých tónů podle účelu ustrojení.“

³⁶ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 162

³⁷ Obšívání vystřižených tvarů v textilií

³⁸ ÚLEHLA, V. *Živá píseň*, s. 188

³⁹ LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*, s. 215

Svatební varianta kroje je u mládenců ozvláštněna kloboukem s voničkou z rozmarýnu, košilí s širokými zvonovitými „šlingrovanými“ rukávy a modrou kordulkou. Dívky si připevňují do uhlazených vlasů pukličky, což je kolečko z bílých stužek nebo perliček, do nich pak pentle a věneček z rozmarýnu. Rukávce vyměňují za sváteční „natahačky“ a na ně oblékají modrou kordulku. Nevěště bývá na hlavu po svatebním obřadu nasazován čepec s růžovými nebo modrými dlouhými, širokými stuhami. Čepec se stuhami se zdobíval zrcátky, barevnými látkami, perličkami a stříbrem.

Jak uvádí V. Židlický⁴⁰ „kroj strážnický se dnes obléká ve čtyřech obcích, ve Strážnici, Petrově, Sudoměřicích a Radějově. Patří do skupiny dolňáckých krojů.“

2.2 Zvyky a tradice

Na zvycích a tradicích a nejen na těch, které se dochovaly do dnešní doby má zásluhu tvůrčí schopnost lidu, která se mnohdy vyazuje v opravdovém umění s trvalou hodnotou.

2.2.1 Velikonoce

Velikonoce jsou od dob minulých pojímány jako oslava narození Ježíše Krista a současně jako oslava příchodu jara a hospodářského roku. V dřívějších dobách trvaly svátky Velikonoc několik dní. Ve smrtnou neděli⁴¹ chodily starší dívky na tzv. „májovačku.“ Vytvářely skupiny po třech až čtyřech dívkách a obcházely své příbuzné a přinášely jim do domu „májovačku“⁴² při níž zpívaly písně. Za tento příchod s „májovačkou“ dostávaly od lidí různé výslužky jako ořechy, perníky a někdy i krejcar.

⁴⁰ ŽIDLICKÝ, V. *Lidové kroje na Hodonínsku*, s. 8

⁴¹ Pátá neděle postní. Název je odvozen od vynášení smrtky tak zvané Morany

⁴² Smrková větev ověšená ořechy, vyfouklými vejci a pentličkami

Pokračováním byla květná neděle, ta se vyznačovala svěcením „kočiček“, které se později v domácnostech zasouvaly za obrazy za účelem ochrany domu před nemocemi a přírodními katastrofami.

Další z dnů, které patřily k Velikonocům, byl den pašijový. Tento den byl vyplněn různorodými náboženskými činnostmi a přípravami na hlavní svátky – neděli a pondělí. Velikonoční neděle, která následovala po dnu pašijovém, se vyznačovala svěcením buchet, vajíček a soli. Zvykem bylo, aby každý člen rodiny po návratu z kostela snědl kousek z těchto surovin.

„Šlaháčka“ nastala v pondělí velikonoční. Chlapci chodili k děvčatům s žilami upletenými z vrbového proutí, s nimiž děvčata a ženy pošlehávali. Za to si od nich odnášeli malovaná vejíčka, perníky a jiné pochutiny.

2.2.2 Dožínky

Dožínky začali slavit strážniční chlapci teprve od začátku 20. století, zatímco v jiných vesnicích měla tato slavnost zaběhnutou tradici. 15. srpna vycházel průvod, ve kterém se účastnili děti i dospělí. V přední části průvodu nesli mladší chlapci s děvčaty obřísla, za nimi se v párech řadili mládenci a děvčata v pracovním kroji a na konci průvodu dva jely vozy. Na jednom seděli hospodář s hospodyní a druhý vůz přepravoval dožínkový koláč. Když se na sjednaném místě průvod zastavil, nastalo vítání hospodáře s hospodyní a dívky s mládenci jim oznamovali, jaká byla sklizeň, a poté jim předložili dožínkový koláč. Po těchto formálních záležitostech obyčejně pozval hospodář všechny přítomné na hostinu, kde se v pozdních hodinách dožínkový koláč dražil.

2.2.3 Vinobraní

Tento den býval v minulosti pro Strážnici nejslavnějším v roce. Během let se postupně měnil obsah i prostory slavnosti, ale vždy se snažili být součástí oslav všichni obyvatelé města. Slavnost vinobraní byla v minulosti spojována se „Zarážáním

hory“, kdy písař, oblečený do dobového kostýmu předčítal obecnstvu artikule z horenského práva, jejichž obsahem bylo trestání za trhání hroznů v době od „zaražení hory“ po vinobraní. Obě slavnosti byly pojaty v humorném duchu, proto zde nechyběly „skoré“ vavřínecké hrozny, občerstvení ani stánky s lidovými řemesly. Tyto oslavy vína se ve Strážnici dodržují do současnosti, i když v podobě upravené dnešním poměrům.

2.2.4 Hody

Hody se ve Strážnici slaví na svatého Martina, tedy 11. listopadu. V současné době jsou hody záležitostí spíše folklorních souborů, které se s přípravou hodů pravidelně střídají. Ve Strážnici nebývá zvykem rozdělovat hodové veselí do všedních dnů, jako v jiných obcích Slovácka, všechny záležitosti týkající se oslav spadají do víkendových dnů, tedy soboty a neděle. Zpravidla několik měsíců před hodami jsou voleni mezi „souboráky“ stárek se stárkou. Pro ně od této doby začíná příprava krojů, zařizování občerstvení aj.

V sobotu, týden před oficiálním započítím hodového veselí, vyjíždí chlapi za doprovodu cimbálové muziky na vozech do strážnických lesů, kde si stárek vybírá „máje“⁴³. O týden později se schází hodová chasa a dívky tyto „máje“ zdobí předem připravenými růžemi z krepového papíru. Sobotní veselí tradičně započne hodová obchůzka, kdy hodová chasa vyzvedává stárka v domě jeho rodičů, poté přechází k domu stárky, odtud celá chasa i s přihlížejícími lidmi odchází požádat starostu na radnici o hodové právo. Tato listina povoluje chase pořádat hody. Další zastávkou je fara, kde se žádá o boží požehnání a odtud se chasa ubírá k poslední zastávce hodové obchůzky, k máji do Starého města.⁴⁴ Všechny zastávky hodové obchůzky jsou doprovázeny cimbálovou a dechovou muzikou, občerstvením jak pro účastníky obchůzky, tak pro přihlížející a v neposlední řadě tancem.

Ve večerních hodinách se pak celá hodová chasa přesouvá na kulturní dům města Strážnice, kde započne hodová zábava. Ani zde nechybí cimbálová a dechová

⁴³ Ozdobený jehličnan zbavený spodních větví

⁴⁴ Nejstarší obydlí část města Strážnice

muzika a občerstvení. Zahájení hodové zábavy probíhá předtanečním některého z pásem pořadajícího souboru.

Nedělní veselí začíná krojovou mší svatou, kam se dostávají téměř všichni účastníci předešlého dne a touto mší svatou jsou hody oficiálně ukončeny.

2.2.5 Vánoce

Vánoce se ve Strážnici slaví podobně jako v jiných obcích či městech. Současná doba nepřináší tolik zajímavostí, jako oslavy Vánoc v dávných dobách. Jak uvádí J. Skácel⁴⁵ „na Štědrý den bývaly k večeři oplatky potřené medem, houbová polévka, pupáky, krupice, krůžky, někdy bývali i hrozny a nakonec koláče s vařeným vínem.“ Až novější doba přivedla do domů smažené ryby a rybí polévku.

Vánoční stromky byly mezi lidmi považovány za něco ochranného. Mezi chudobný lid vstupoval pomaleji než k měšťanským rodinám, a proto lidé mívali třeba jen ozdobenou větev. Zdobilo se perníky, sušeným ovocem, pečivem aj.

2.2.6 „Na Štěpána“

Lidově řečeno „Na Štěpána“ neboli na Štěpána chodívali v minulosti chudobní pacholci do služby k bohatým pánům. Tradovalo se, že pouze pořádný pacholek vydrží sloužit od Štěpána do Štěpána, tedy od 26. prosince do 26. prosince příštího roku. Za odměnu tito chlapi dostávali od svých pánů velký pečený věnec z pleteného těsta a tím byli propuštěni ze služby.

Děvčata, která byla veselejší povahy, se často z legrace převlékala do mužských šatů a nabízela do služby. Tento zvyk se dochoval do současné doby. Dívky ze souborů se převlékají do různých mužských oděvů, pomalují si obličej a vyráží do služby. Účelem však není lidem v domě uklidit, ale právě naopak poházet po domě obilí a pomalovat zrcadla všemi možnými barvami aj.

⁴⁵ SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*, s. 178

2.3 Mezinárodní folklorní festival Strážnice

Historicky první MFF Strážnice se konal ve dnech 5. – 7. července 1946. Tehdy pod oficiálním názvem Československo ve zpěvu a tanci. Cílem pořadatelů - Strážničanů, bylo vyjádření vztahu ke kulturnímu dědictví národa po druhé světové válce a nastolení vlády lidové demokracie, prostřednictvím odpovídajících programů na festivalu. Pro tak rozsáhlou kulturní akci bylo potřeba zajistit velký prostor. Jak uvádí J. Jančář⁴⁶ „na žádost Výboru pro uspořádání prvních celostátních národopisných slavností propůjčila Národní správa velkostatku Strážnice na tuto akci park a některé zámecké místnosti za podmínky, že pořadatelé zajistí ochranu parkové vegetace i zámeckého inventáře.“ Tohoto ročníku se zúčastnilo cca 1 800 účinkujících a na 20 000 návštěvníků. Kladné hodnocení diváků a kritiků vedlo k tomu, že se město rozhodlo festival o rok později zopakovat znovu a ve větším formátu.

K organizaci druhého ročníku se kromě Strážničanů zapojila Národopisná sekce Zemské rady osvětové. Lidové umění tedy ve Strážnici nacházelo své čestné ocenění. Na prvních ročnících festivalu vystupovaly spíše vesnické skupiny, které obecenstvu předváděly dochované formy folkloru z jejich oblasti. Také programy se sestavovali nahodilými vystoupeními, bez větších jevištních úprav. Důležitou roli zde hrála různorodost krojů a zvyků. Oblibu mezi diváky si stále více získávaly soutěže v tanci a zpěvu.

Rychle rostoucí popularita festivalu vzbudila zájem mezi komunisty a zapříčinila, že její organizaci od roku 1948 začala ovlivňovat KSČ. V roce 1949 tedy festival vstupuje do druhé etapy svého vývoje. Folklorní projevy vystřídaly manifestační estrády, pravidelně zvané vesnické skupiny byly vystřídány městskými amatérskými soubory, které měli za úkol prezentovat folklor doplněný o soudobé smýšlení. Kolektivizace venkova měla za následek výstavy zemědělských strojů a sjezdy družstevníků přímo na festivalu. V této době došlo ke změně oficiálního názvu, nyní se festival nazýval Slavnostmi lidového zpěvu a tance.

Třetí etapa vývoje byla spojena se vznikem Krajského střediska pro lidové umění v Brně v roce 1956, která přinesla celkovou změnu koncepce festivalu. Narůstal počet

⁴⁶ JANČÁŘ, J. *Strážnická ohlédnutí*, s. 44

programů, vznikaly nově pořady regionální i tematické. V roce 1957 se festival oficiálně připsal mezi festivaly mezinárodní a v druhé polovině šedesátých let se už nehovořilo o festivalu jako o slavnostech, ale jako o mezinárodním folklorním festivalu. Počátkem sedmdesátých let se ve Strážnici realizovala mezinárodní vědecká sympozia, díky nimž vznikly dlouhodobé koncepce festivalu, které kladly důraz především na vysokou uměleckou úroveň. V devadesátých letech pak festival získal statut mezinárodní organizace CIOFF, čímž se zařadil mezi celosvětově významné folklorní festivaly. Podle J. Jančáře a J. Krista⁴⁷ „folklorní festivaly, stejně jako využívání prvků lidové kultury v literatuře, v rozhlasových a televizních pořadech, nebo v oboru lidových řemesel a lidové umělecké tvorby, jsou významnou součástí soudobé masové kultury.“

⁴⁷ JANČÁŘ, J. *Národopisné slavnosti a folklorní festivaly v České republice*, s. 69

3 Soubor lidových písní a tanců Žerotín

Folklorní soubor Žerotín, jeden ze tří strážnických souborů vznikl v roce 1969. V letošním roce soubor oslaví 40. výročí svého založení.

3.1 Historie Souboru lidových písní a tanců Žertín od jeho vzniku po rok 1980

První a zásadní myšlenku jak dát vzniknout skupině mladých lidí ze strážnických rodin, které podle Kroniky Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1969 - 1974⁴⁸ „lidovou tradici přirozeně ctili a kteří se budou pravidelně scházet za účelem obnovování starých téměř zapomenutých písní a tanců pronesli Martin Dobčák, Stanislav Berčík a Marie Svobodová, a to na popud Bzenčanů, kteří již v této době svůj taneční soubor vytvářeli.“

Skupina se poprvé sešla 19. září roku 1969, jako zkušební prostor jim byla přidělena místnost v požární zbrojnici, kde se scházeli pravidelně každý druhý pátek. Původní myšlenka volné zábavy s harmonikou a vínem se na prvních zkouškách náležitě dodržovala. Účelem založení této skupiny zpočátku nebylo vystoupení či přehlídky, nýbrž volná zábava ve folklorním duchu. Zlom ovšem nastal 31. října roku 1969, kdy za prozatímní skupinou lidí přichází členové folklorního souboru Danaj⁴⁹ a nabízí jim spoluúčast na hodovém průvodu ve Strážnici. Členové přikývli, a i když jejich taneční umění prozatím nezazářilo, brzy si získalo podporu starších lidí i příchod nových členů.

Přibližně od této doby se skupina začala nazývat Slovácký „krůžek“. Jako úspěch považovali členové „krůžku“ nácvik prvního tanečního pásma Moravská beseda pod vedením pana Milana Gajdy. S tímto pásmem posléze prvně vystoupili 11. ledna 1970 a tím se také zapsali do podvědomí veřejnosti.

⁴⁸ Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín v letech 1969 - 1974

⁴⁹ Soubor lidových písní a tanců Danaj, založen v roce 1959 ve Strážnici.

Záštity nad touto skupinou se brzy ujalo místní jednotné zemědělské družstvo, prvním vedoucím Slováckého „krúžku“ se stal Josef Vajčner zvaný „Plaček“ a původní myšlenka volné zábavy se nadobro vytratila.

Pod vedením Josefa Vajčnera si členové začali osvojovat prvky tanečních kroků a jednoduché vazby Danaje⁵⁰ a Verbuňku⁵¹. Brzy na to Josef Vajčner připravil pro tanečnický kratší program, který se svou premiérou vystoupil při příležitosti „Kácení máje“ 31. května 1970 v Přemyslovicích na Hané. Do tohoto programu bylo potřeba začlenit také hudební doprovod, proto byl požádán Miroslav Menšík, primáš cimbálové muziky, o spolupráci. Tímto počinem nastala dlouholetá spolupráce cimbálově muziky Miroslava Menšíka a Souboru lidových písní a tanců Žerotín. Ve Strážnici se Slovácký „krúžek“ se svým pásmem poprvé představil 23. srpna 1970 na akci zvané „Zarážání hory“, která se každoročně, až do současnosti, koná u Hotařské Búdy mezi vinohrady. Takto plynula historie Slováckého „krúžku“ za jeden rok. Následně se pro soubor blížil nový úkol, a tím byly strážnické hody. Na hodech se již členové představují jako „Slovácký krúžek“, a proto se osmělí a organizaci nedělní hodové zábavy přebírají na svá bedra.

Konec roku 1970 přináší Slováckému „krúžku“ krizi. Dosavadní vedoucí Josef Vajčner uvažuje o svém ukončení pozice vedoucího a zkoušky buď probíhají bez něj, nebo odpadají úplně. Začátkem února roku 1970 Josef Vajčner z postu vedoucího odchází a i přes tuto, pro soubor vzniklou situaci, jsou mu všichni členové vděční za to, že jim předal kus ze svého umění. Dne 27. března 1971 se na zkoušce poprvé objevuje Jan Loutchan. Nový vedoucí a choreograf „krúžku“, který zároveň změnil organizační i uměleckou strukturu zkoušek. Během dvou měsíců již „krúžek“ vystupuje s novým programem taktéž v Přemyslovicích na Hané jako s Moravskou besedou. S Janem Loutchanem přišlo mnoho nového a doposud ve folklorním světě nepoznaného a také nové jméno – Žerotín⁵².

Den 20. květen 1973 se stal pro soubor velmi významným, členové spolu s vedoucím odjížděli na svůj první zahraniční zájezd do Norska. V době komunistického režimu nebylo snadné vyjet z republiky, natož do tak vzdálené země jako je tato. Soubor

⁵⁰ Strážnický párový tanec

⁵¹ Individuální mužský tanec ze Slovácka

⁵² Vrch, jehož svahy pokrývají vinice. Leží 3 kilometry od Strážnice.

si takovéto pocty náležitě vážil a nic nenechal náhodě, členové téměř tři měsíce pravidelně a tvrdě trénovali. Jako další zahraniční zájezd přišlo Polsko, Jugoslávie, Francie a jiné. Roku 1975 přijal soubor Žerotín pozvání na spartakiádu do Prahy, která se konala ve dnech 23. až 25. června, aby předvedl cvičencům svůj program.

Podle Kroniky Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1975 - 1981⁵³ „v této době již soubor vlastnil několik tanečních pásem od různých choreografů, jako jsou „Strážnické danaje“, „Hornácká sedlácká“, „Lhotky“, „Kyjovská skočná“, „Myjavské čardáše“ a „Karičky“.“

3.2 Soubor lidových písní a tanců Žerotín v letech 1981 – 1994

V roce 1981 se soubor účastnil dalšího zahraničního zájezdu, čtrnáctidenní návštěvy Hamburku. V této době soubor čítá na 13 tanečníků a 28 tanečnic.

Dne 5. prosince 1981 soubor čekalo prestižní vystoupení ve Strážnici k příležitosti 12. výročí založení cimbálové muziky Miroslava Menšíka. Strážnické obecenstvo bylo vždy svým souborům velkým kritikem, a proto se členové snažili udržet prestiž jejich vystoupení i tady. Projev jednotlivých tanečníků a tanečnic byl na vysoké úrovni, což uznale hodnotili jak diváci, tak odborníci. Podle Kroniky Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1981- 1985⁵⁴ „v této době již se souborem spolupracovala hornácká zpěvačka Alžběta Bačíková, která jej doprovázela jak na zahraničních, tak tuzemských pódiih“.

Soubor od svého založení do roku 1983 odtančil na 310 vystoupení. Po uměleckém vedoucím Janu Loutchanovi, který výkony tanečníků pozvedl na vysokou a odborníky oceňovanou úroveň, nastoupil na jeho místo Milan Tománek, v pořadí již třetí umělecký vedoucí.

V květnu roku 1983 se soubor opět dostal do Norska. A poté, 27. října 1984 jej čekalo velkolepé představení k 15. výročí založení souboru. Na tomto slavnostním večeru se soubor představil s kompletním programem, který čerpal z programových čísel a písniček za celé uplynulé období.

⁵³ Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1975 - 1981

⁵⁴ Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1981 - 1985

Rok 1984 přinesl souboru mnoho nových tanečníků, kteří se správným přístupem a snahou dostali na úroveň tak dobrou, že mohli být postupně zařazováni do tanečních čísel. Nastalo také období týmové práce, kdy za spolupráce vedení, choreografky PhDr. Danuše Adamcové, cimbálové muziky Miroslava Menšíka a hudebního poradce PhDr. Jiřího Pajera, CSc. vznikaly dramatické hudebně – písňové taneční bloky ze života předcházejících generací jako „Ve Strážnici mezi chasú“ a „Aldamáš“, které soubor vynesly na čelní místa v přehlídkách a zajistili mu účast v nejprestižnějších soutěžích.

Ve dnech 26. až 30. května roku 1985 se soubor vydal na další zahraniční zájezd, tentokrát do Maďarska a to v rámci družby Jihomoravského kraje se župou Hajdu Bihar v Maďarské republice. A ve dnech 11. července až 4. srpna 1986 se soubor účastnil folklorních festivalů ve Španělsku, Maďarsku a Německu, od 18. května do 1. června 1987 soubor vycestoval do Hamburku a ve dnech 16. až 31. srpna roku 1988 do Řecka. V květnu 1987 soubor také vystoupil se svým novým temperamentním pásmem z Myjavy. Toto pásmo patří dodnes k nejoblíbenějším číslům jak tanečníků, tak diváků.

Dne 27. ledna roku 1990 soubor Žerotín oslavil své 20. výročí od data založení velkolepým pořadem na kulturním domě ve Strážnici. Žerotín opět nezklamal svou úroveň, ani sestaveným programem. Toto výročí se konalo pod taktovkou tehdejší vedoucí, nástupkyní Milana Tománka, Evy Vajčnerové, první ženy, která se vedení souboru ujala. Eva Vajčnerová vystoupila z řad tanečníků a většina členů ji považovala za energickou a schopnou dál soubor vést.

V dalších letech se soubor Žerotín stále objevoval na mnoha zahraničních i místních vystoupeních. Během roku 1994 se soubor účastnil hned dvou zahraničních zájezdů během letních prázdnin. Nejdříve soubor navštívil Norsko a o měsíc později Německo.

3.3 Soubor lidových písní a tanců Žerotín od roku 1995 po současnost

Na přelomu 80. a 90. let zahájil soubor Žerotín další etapu svého vývoje. Svou činnost skončila dosavadní vedoucí Eva Vajčnerová a spolu s ní skončila spolupráce

souboru s cimbálovou muzikou Miroslava Menšíka. Jak uvádí Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1986 – 1993⁵⁵ „nyní nastoupila nová generace tanečníků. A co je také podstatné, změnilo se i klima společnosti. Soubor, dříve zaštitěný Kulturním domem ve Strážnici, se dal vlastní cestou jako zájmové sdružení pod vedením Jiřího Nováka a Pavly Grombířové, s cimbálovou muzikou Pavla Můčky a později s cimbálovou muzikou Strážničan.“

Roku 1995 přišla do souboru smutná zpráva o úmrtí choreografa a bývalého vedoucího Jana Loutchana. Do tohoto roku, i přes ztrátu tak významného člověka, soubor vstupuje s velkým úkolem – připravit program k 25. výročí založení souboru. Téměř dvouhodinový pořad s názvem „Souborová kronika“ byl předveden 25. března 1995. K účasti na vystoupení byli přizváni všichni stávající i bývalí tanečníci a cimbálové muziky.

Po vedení souboru Pavlou Grombířovou, která svou činnost ukončila po 25. výročí založení souboru, převzali vedení Petr Lovecký a Ladislav Hadač. Toto složení ovšem netrvalo dlouho a za nějaký čas se souboru ujal bývalý tanečník a vedoucí Milan Tománek, ten do souboru přinesl novou koncepci zkoušek i práce s tanečnicí a roku 1996 odjíždí soubor na další zahraniční cestu, tentokrát do Turecka a v téže letních prázdninách se soubor vydává do Německa a o rok později do Maďarska a Rumunska.

Dne 26. února 2000 soubor přichystal v pořadí již 30. výročí souboru s názvem „Staré město, staré...“ Pořad zpracoval umělecký vedoucí Milan Tománek. Do pořadu byli zakomponováni jak stávající tanečníci, tak bývalí i zakládající členové, jak tomu ostatně bylo i před pěti lety na 25. výročí. A stejně jako před pěti lety se tančila také dvě vystoupení, z důvodu velkého zájmu diváků.

V souboru bylo zavedeno nepsané pravidlo, jehož obsahem byla výměna uměleckého vedoucího vždy po pěti letech. Takto tomu bylo i s Milanem Tománkem, který vedení souboru převzal po 25. výročí a po 30. výročí skončil. S Milanem Tománkem skončila i většina tanečníků narozených kolem roku 1970. Tím se ovšem v souboru situace zkomplikovala, neboť členská základna po jejich odchodu nezůstala příliš silná, a i když se vedení znovu ujala Eva Vajčnerová, noví tanečníci

⁵⁵ Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1986 - 1993

nepřicházeli. Stav členů nyní čítal 9 tanečníků a 14 tanečnic. Vystoupení ubývalo a nyní bylo jen na vedení, aby tuto situaci napravilo. Téměř po roce zotavování z odchodu většiny tanečníků se souboru začalo blýskat na lepší časy, a když v roce 2001 přišli noví, mladí tanečníci, situace se uklidnila. Tvrdá práce tanečníků a vedoucí Evy Vajčnerové byla náležitě oceněna vystoupeními a přehlídkami, které se souboru začaly opět hrnout. Cestu úspěchu ovšem znovu křížila smrt, zemřel Miroslav Menšík, primáš cimbálové muziky, která se souborem dlouhá léta spolupracovala.

Jak uvádí Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1993 – 2008⁵⁶ „v březnu roku 2005 členové souboru poprvé vyrazili na víkendové soustředění. Důvodem byl nácvik jednotlivých tanců a zdokonalování tanečních figur k 35. výročí souboru. Od tohoto roku se na jedno soustředění ročně jezdí pravidelně.“ Slavnostní vystoupení v režii Evy Vajčnerové, Vítězslava Hořáka a choreografky Danuše Adamcové proběhlo 16. dubna 2005. Opět soubor pro diváky připravil dvě vystoupení, odpolední a večerní a opět se zde na jednom pódiu setkali stávající i bývalí členové. Po 35. výročí se vedení souboru ujal Ing. Vítězslav Hořák, který soubor vede do současné doby. Spolu s ním ve vedení stojí Markéta Vajčnerová, dcera bývalé vedoucí Evy Vajčnerové. Dále pak Jaroslav Strachota ve funkci organizačního a ekonomického vedoucího a hudební doprovod zajišťuje cimbálová muzika Jana Holubíka. Folklorní soubor Žerotín za dobu vedení Vítězslava Hořáka procestoval Nizozemí, Francii, Polsko a Sardínii. Současný stav taneční složky je sedmnáct tanečnic a patnáct tanečníků a k repertoáru souboru, který předvádí svým divákům, patří oblasti Strážnické Dolňácko, Hornácko, Uhersko – Hradištsko, Valašsko, Laško a tance z Čech a Slovenska.

3.4 Dětský folklorní soubor Žerotínek

Počátky dětského oddělení Souboru lidových písní a tanců Žerotín se vztahují k roku 1978, kdy bylo z podnětu tehdejšího uměleckého vedoucího souboru Jana Loutchana vytvořeno oddělení pro děti od 3 do 15 let. Podle Kroniky Dětského

⁵⁶ Kronika Souboru lidových písní a tanců Žerotín z let 1993 - 2008

folklorního souboru Žerotínek⁵⁷ „záměrem bylo postupné, hodnotné doplnění členských základů tanečníků v tanečním oddělení pro dospělé.“ Jako první se funkce vedoucí ujala Ludmila Ženatá, Marie Vajčnerová, Jarmila Juříková a poté i Eva Vajčnerová. Děti si začaly osvojovat jednoduché taneční kroky a prvky a poté přicházela první taneční vystoupení.

S rokem 1985 přišel do dospělého oddělení nový umělecký vedoucí Milan Tománek a to se odrazilo i ve vedení dětské taneční složky. V roce 1985 tedy začal Žerotínek novou koncepcí zkoušek a organizací. Pořádaly se pravidelné zápisy dětí, a pokud přišli děvčata či chlapci čtrnáctiletí a patnáctiletí, ihned byli přeřazeni do oddělení pro dospělé z důvodu rozšiřování členské základny souboru Žerotín.

Osud dětské složky byl vždy závislý na situaci ve složce dospělých. Pokud se umělecký vedoucí změnil dospělým, změnil se i dětem. S příchodem Evy Vajčnerové tedy nejen v Žerotíně, ale i v Žerotínku nastaly změny a i toto oddělení začalo spolupracovat s cimbálovou muzikou Miroslava Menšíka.

Doposud byl Žerotínku vyhrazen prostor tělocvičny na Purkyňově gymnáziu ve Strážnici, ale s příchodem nových členů nebyly kapacity tělocvičny dostačující. Bylo tedy nezbytné vytvořit čtyři oddělení pro děti ve věku od 3 do 15 let. Oddělení, které shromažďovalo děti nejmladší, tedy věk předškolní, popřípadě žáky první třídy se scházelo v neděli, od toho se také brzy ujal název „Nedělní“. Druhé oddělení „Úterní“ shromažďovalo pouze dívky ve věku od 6 do 10 let. Třetí oddělení „páteční“ navštěvovala již děvčata i chlapci společně a oddělení sdružovalo věkové skupiny od 11 do 15 let. Poslední dětské oddělení, které současně fungovalo jako příprava pro dospělé oddělení, bylo vždy v pátek ve večerních hodinách.

Do roku 1986 dětské oddělení Žerotínku zaštiťoval Sdružený klub pracujících ve Strážnici a od roku 1986 se k němu přidal i Místní dům pionýrů a mládež ve Strážnici. Změna nastala také ve spolupráci s cimbálovými muzikami. Cimbálovou muziku Miroslava Menšíka vystřídala cimbálová muzika Lidové školy umění ve Strážnici, pod vedením Jana Šafaříka, hudebního pedagoga.

Mezi první taneční čísla patřila „Trnka“, „Chlapecké hry“, „U potoka“, „Odzemky“ a „Pávička“. Dále pro svá vystoupení soubor zpracoval témata dětských

⁵⁷ Kronika Dětského folklorního souboru Žerotínek

her a tanců, včetně typického strážnického párového tance Danaje v pásnu „V nedělu na svajbě.“ S těmito tanečními čísly se Žerotínek nejednokrát představil na zahraničních i tuzemských vystoupeních a přehlídkách. Nová pásma Žerotínek secvičoval pro různé příležitosti a jednou z nich byla okresní přehlídka, která se konala v roce 1987 v Hodoníně. Mladší děvčata na tuto přehlídku secvičila nové pásmo „Naša vrana sa vdávala“, starší děvčata taktéž nové pásmo „Dycky sa mračívá“, „Dyž sem jel do Brna pro hrach“ a „Šel zahradník do zahrady s motyků“ a pro chlapce bylo upraveno pásmo s habány, s klobouky a s vařečkami. Tato taneční čísla souboru již zůstala a spolu s ostatními dříve vytvořenými pásmo reprezentuje soubor i město do současnosti.

4 Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Tato kapitola poskytne náhled na jednotlivé prvky folkloru v jednotlivých vzdělávacích oblastech Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále i RVP ZV) spolu s projektem Národní program rozvoje vzdělávání v České republice tzv. Bílou knihou přesně určuje v českém školství úroveň vzdělávání. Úkolem Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice je vymezení počátečního vzdělávání jako celku, kdežto Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje platné oblasti pro jednotlivé etapy vzdělávání. Mezi tyto etapy řadíme předškolní, základní a střední vzdělávání.

Z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání poté vyplívá školní úroveň tohoto programu, tak zvaný Školní vzdělávací program, podle kterého se realizuje výuka v uvedených etapách vzdělávání.

Schválení zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, který svou platnost nabil 1. ledna 2005, přináší pedagogům možnost vytvořit vlastní vzdělávací program, který bude výsledkem jejich dosavadních zkušeností a představ o efektivitě výuky. Bez dalšího schvalování je tedy možné vytvořit Školní vzdělávací program, který bude založen na potřebách žáků, pedagogů a způsobu výuky, který si škola sama zvolí.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁵⁸ „základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, se realizuje oborem vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.“

⁵⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, s. 11

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁵⁹

- „Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- Vycházejí z koncepce celoživotního učení;
- Formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;
- Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání;“

Zavedením zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání se zároveň zavádí nový systém kurikulárních dokumentů, ty jsou tvořeny na dvou úrovních, státní a školní. V systému kurikulárních dokumentů představují státní úroveň Národní program rozvoje vzdělávání v České republice a rámcové vzdělávací programy. Představiteli školní úrovně jsou školní vzdělávací programy, podle kterých se realizuje vzdělávání na jednotlivých školách. Princip Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁰

- „Navazuje svým pojetím na Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání;
- Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol;
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání; vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo;
- Zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi;
- Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích

⁵⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 10

⁶⁰ Tamtéž, s. 10

postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků;

- Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- Je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání;“

Předchůdcem základního vzdělávání je předškolní vzdělávání a výchova v rodině. Základní vzdělání ve dvou navazujících stupních je v České republice jedinou povinnou etapou vzdělávání. Cílem základního vzdělávání na 1. stupni je usnadnění přechodu žáků z předškolní výchovy do základního vzdělávání. Žáci se zde poprvé setkávají se systematickou a cílevědomou prací a zároveň jsou vhodnými prostředky motivováni k dalšímu učení. Základní vzdělávání na 2. stupni vede žáky k poznávání, získávání vědomostí a dovedností, které jim umožňují samostatné učení a vedou je ke kultivovanému chování a zodpovědnosti. Vzdělávání na 2. stupni je založeno na široké nabídce zájmů žáků a vyšších učebních možnostech. U obou těchto stupňů základního vzdělávání je třeba podporovat tvůrčí školní klima, které má za úkol vybízet ke zdařilé práci všechny typy žáků.

Rámcový vzdělávací program, který vychází z nové strategie výuky, zdůrazňuje klíčové kompetence. Ty představují souhrn vědomostí, schopností a dovedností podstatných pro rozvoj jedince a jeho uplatnění v praktickém životě, vycházejících z hodnot obecně přijímaných ve společnosti. Klíčové kompetence by ve výuce neměly být oddělovány, ale měly by být rovnovážně prolínány. Proto je důležité jejich vytváření přizpůsobit výuku, aktivity i činnosti, které se ve škole uskutečňují. Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶¹ „v etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- Kompetence k učení;
- Kompetence k řešení problémů;
- Kompetence komunikativní;
- Kompetence sociální a personální;

⁶¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 14

- Kompetence občanské;
- Kompetence pracovní;“

V Rámcovém vzdělávacím programu jsou vzdělávací obsahy základního vzdělávání rozděleny do devíti vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním nebo více vzdělávacími obory. Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶²

„Vzdělávací oblasti:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura);
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace);
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie);
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět);
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství);
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis);
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova);
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova);
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce);“

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou zpřehledněny charakteristikou vzdělávací oblasti, cílovým zaměřením vzdělávací oblasti a vzdělávacím obsahem vzdělávacích oborů. Také očekávané výstupy hrají důležitou roli ve vzdělávacích oblastech, v praktickém životě jsou snadno ověřitelné a vymezují předpoklad využívat osvojené učivo v praxi. Další z pojmů, který se objevuje v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je pojem průřezová témata. Ta se zabývají aktuálními problémy současnosti a přispívají k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji žáků. Prolínají se ve vzdělávacích oblastech, jsou důležitým formativním prvkem a podílejí se na tvorbě a rozvoji klíčových kompetencí. Průřezová témata obsahují charakteristiku průřezového tématu, dále je zde popsán přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka. Jsou rozpracovány do tematických okruhů a každý tematický okruh obsahuje témata, činnosti a náměty k práci se žáky.

⁶² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 18

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶³ „ v etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova;
- Výchova demokratického občana;
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech;
- Multikulturní výchova;
- Environmentální výchova;
- Mediální výchova;“

4.2 Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Každá vzdělávací oblast, jež je uvedena v Rámcovém vzdělávacím programu má své specifické rysy a každá je v úvodu charakterizována. Je zde uváděno, jaké zaujímá postavení v systému základního vzdělávání. Na charakteristiku vzdělávací oblasti navazuje cílové zaměření. Tato část uvádí, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně přicházely v platnost klíčové kompetence. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Vzdělávací obsah základního vzdělávání 1. stupně je členěn na dvě období. Do 1. období spadá 1. až 3. ročník a do 2. období zahrnujeme 4. až 5. ročník.

Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání spadají do tří vzdělávacích oblastí:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura);
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět);
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova);

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá přední místo v procesu vzdělávání. Podstatným znakem vyspělosti absolventa základního vzdělávání je dobrá úroveň jazykové kultury, pomocí níž jedinec získává další vzdělání a postavení ve společnosti. V komunikační a slohové výchově, v jedné ze složek vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Jazyk a jazyková komunikace, se žáci učí číst

⁶³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 90

s porozuměním, chápat různá jazyková sdělení a kultivovaně psát a mluvit. V jazykové výchově se žáci setkávají s vědomostmi potřebnými k osvojování spisovného českého jazyka. Literární výchova žákům umožňuje prostřednictvím četby vnímání jejích specifických znaků, rozvíjejí základních čtenářských návyků a formulaci vlastního názoru.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁴ „vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- chápání jazyka jako svébytného historického jevu, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa, a tedy jako důležitého sjednocujícího činitele národního společenství a jako důležitého a nezbytného nástroje celoživotního vzdělávání;
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání jako potenciálního zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství;
- vnímání a postupnému osvojování jazyka jako bohatého mnohotvárného prostředku k získávání a předávání informací, k vyjádření jeho potřeb i prožitků a ke sdělování názorů;
- zvládnutí běžných pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace;
- samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými i literárními prameny i s texty různého zaměření;
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama;
- individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře i k dalším druhům umění založených na uměleckém textu a k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání;“

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Jazyk a jazyková komunikace pro 1. stupeň je rozdělen na komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu.

⁶⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 21

Každý vzdělávací obsah zahrnuje přesné rozdělení na dílčí očekávané výstupy pro 1. a 2. období 1. stupně.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, v pořadí druhá vzdělávací oblast, ve které bychom mohli uplatnit regionální prvky je jedinou vzdělávací oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, která je navržena pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Do této oblasti se zahrnují témata týkající se člověka a jeho vztahu ke světu jako například člověk a rodina, společnost, příroda, kultura a jiné. Uplatňují se zde historické i současné pohledy na svět, které mají žáka připravit na praktický život a začlenění do společnosti. Vzdělávání zde probíhá poznáváním, pozorováním, rozvíjením dovedností i prvotními zkušenostmi žáků se zvolenými tématy. Pomocí těchto výukových metod žáci získávají ucelený pohled na svět, učí se vyjádřit své myšlenky, poznatky a dojmy. Důležitým aspektem této vzdělávací oblasti je příklad učitele. Výsledkem vzdělání v této oblasti je vlastní prožitek, který může vycházet jak z konkrétních situací, tak ze situací modelových. Propojení této vzdělávací oblasti s praktickým reálným životem může být žákům pomocníkem při zvládnání nových životních situací, se kterými se mohou setkat jak ve škole, tak v osobním životě.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je rozšířena o další vzdělávací oblasti, jimiž jsou Člověk a společnost, Člověk a příroda a vzdělávací obor Výchova ke zdraví. Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁵ „vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je dále rozčleněn do pěti tematických okruhů

- Místo, kde žijeme;
- Lidé kolem nás;
- Lidé a čas;
- Rozmanitost přírody;
- Člověk a jeho zdraví;“

V tematickém okruhu Místo, kde žijeme se žáci učí chápat organizaci života v rodině, ve škole, ve společnosti a obci. Důraz se klade především na dopravní výchovu a regionální a místní poznatky. Tematický okruh se zaměřuje na vybudování kladného

⁶⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 37 - 38

vztahu žáků k místu svého bydliště, k národnímu cítění a kladnému vztahu ke své vlasti.

Tematický okruh Lidé kolem nás přivádí žáky k upevňování základů slušného a vhodného chování ve společnosti, uvědomování si významu tolerance, pomoci, solidarity, vzájemné úcty aj. Žáci se zde také seznamují se základními právy a povinnostmi.

Tematický okruh Lidé a čas učí žáky orientaci v čase a dějích. Seznamují se s důvody měření času, postupy událostí v čase a historií dějů a věcí. Výuka vychází od známých událostí v rodině, přes událostí obecní a regionální a postupuje se k událostem v historii naší země. Tento tematický okruh by měl v žácích vyvolat zájem o historii země a kulturní bohatství regionu.

Rozmanitost přírody, jako předposlední tematický okruh vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět přináší žákům poznání o Zemi jako planetě sluneční soustavy. Přináší poznání o živé a neživé přírodě celé vlasti a jednotlivých regionů. Žáci by si pomocí praktického poznávání měli uvědomit, že Země a život jsou jeden celek, ve kterém je vše ve vzájemném souladu.

Posledním tematickým okruhem je Člověk a jeho zdraví. Zde se žáci seznamují s člověkem jako živou bytostí s biologickými a fyziologickými funkcemi a potřebami. Seznamují se s vývojem člověka od dětství po stáří, hygienickými návyky, mezilidskými vztahy, bezpečností a odpovědností za zdraví své i zdraví druhých. Žáci by měli sami přijít k závěru, že zdraví je nejcennější hodnota života. K tomu všemu by měli být navedeni vědomostmi a dovednostmi, názornými pomůckami i konkrétními situacemi.

Vzdělávací obsahy vzdělávacího oboru jsou opět rozděleny na očekávané výstupy 1. a 2. období.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁶ „Vzdělávání v dané oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti;

⁶⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 38

- orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací;
- rozšiřování slovní zásoby v osvojených tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech;
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů;
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci i v méně běžných situacích, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů);
- utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně;
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí;
- objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět;
- poznávání podstaty zdraví i příčin nemocí, k upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých;“

Vzdělávací oblast Umění a kultura žákům ukazuje, že existuje i jiné než rozumové poznávání světa. Kultura, jako proces duchovní činnosti, umožňuje chápat historické zkušenosti a je každodenní součástí lidského života. Řadit sem můžeme jak kulturu chování, tak odívání, cestování apod. Umění neboli kulturní činnost je proces specifického poznání, které nelze formulovat jinak než uměleckými prostředky. Vzdelávání v této oblasti přináší žákům osvojování vědomostí s estetickými účinky. Vzdelávací oblast Umění a kultura je prezentována vzdělávacími obory Hudební výchovou a Výtvarnou výchovou. Tuto vzdělávací oblast lze ještě rozšířit o vzdělávací obor Dramatická výchova, která může být na školní úrovni vedena jako samostatný vyučovací předmět, kurz apod. Vzdelávání na 1. stupni základních škol umožňuje žákům seznámit se s jazykem výtvarným, hudebním, dramatickým i literárním. Učí se

zde tvořivě pracovat, poznávat zákonitosti tvorby, seznamují se uměleckými díly a jiné.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁷ „hudební výchova vede žáka prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.“ Obsahem vokálních činností je především práce s hlasem a následná kultivace pěveckého i mluveného projevu. Instrumentální činnosti seznamují žáka s hrou na hudební nástroj, hudebně pohybové činnosti učí žáka pohybově ztvárnit hudbu pomocí tance či gest. Obsahem poslechové činnosti je aktivní vnímání hudby. Žák zde poznává žánrové, stylové i funkční podoby. Hudební činnosti rozvíjejí hudebnost žáka, ale také přispívají k celkovému rozvoji osobnosti žáka. Dovednosti, které žák v Hudební výchově získává, mohou být sluchové, rytmické, pěvecké, hudebně pohybové a jiné.

Výtvarná výchova je tvořena především vizuálními znaky, které jsou nástrojem k poznání a prožívání. Nepřístupuje k vizuálně obraznému vyjádření pouze jako k přenosu reality, ale jako k prostředku, který se podílí na procesu zapojování do společnosti a komunikace. Výtvarná výchova je v procesu základního vzdělávání postavena na tvůrčích činnostech jako je tvorba, vnímání a interpretace. K realizaci těchto činností se v současné době nenabízí jen ověřené způsoby práce, nýbrž i nově vznikající založené na experimentu.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁸ „Vzdělávacím obsahem Výtvarné výchovy jsou:

- Rozvíjení smyslové citlivosti;
- Uplatňování subjektivity;
- Ověřování komunikačních účinků;“

⁶⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 64

⁶⁸ Tamtéž, s. 65

Obsahem Rozvíjení smyslové citlivosti jsou činnosti, které umožňují žákům zjišťovat a rozpoznávat jakým podílem se na jejich tvorbě podílí jednotlivé smysly při vnímání reality.

Uplatňování subjektivity zahrnuje takové činnosti, při kterých si žák uvědomuje a uplatňuje vlastní zkušenosti.

Do ověřování komunikačních účinků spadají takové činnosti, které žákům umožňují obsahové stánky vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace.

Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání⁶⁹ „Vzdělávání v dané oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace;
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy;
- k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot;
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností;
- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života;
- zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě;“

⁶⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, s. 65

Tyto požadavky, které vznáší Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, jsou rozvíjeny a naplňovány ve folkloru a Souboru lidových písní a tanců Žerotín.

5 Folklor jako volnočasová aktivita

Tato kapitola se opírá o problematiku dětských volnočasových aktivit, čímž poskytne náhled na potenciál dětského folkloru a jeho vliv na rozvoj dítěte.

5.1 Popis výzkumného šetření

Cílem výzkumu, jenž byl uskutečněn pomocí dotazníkového šetření o šesti položkách s otevřenou odpovědí (viz. příloha č. 6) bylo získání podkladu pro zpracování diplomové práce na téma Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici. Výzkumné šetření mělo ukázat, zda rodiče vedou své děti k folkloru i v současné době, kdy se v jejich blízkosti nabízí bohaté využití volného času. Rodiče si pomocí pokládaných otázek z dotazníku mohli uvědomit, jakým způsobem své děti vedou k folkloru jako projevu lidové kultury nebo do jaké míry mohou ovlivnit jejich volnočasové aktivity.

Dotazníkové šetření probíhalo ve Strážnici v měsíci listopadu roku 2009. Oslovováni byli především rodiče dětí, které navštěvují dětský folklorní soubor Žerotínek. Dále pak rodiče, jejichž děti navštěvují další dětské strážnické soubory. Rodiče dětí z jiných dětských folklorních souborů byli oslovováni především z důvodu zjištění, jak se folklor vyvíjí v jiných zájmových útvarech folklorního zaměření. Jak bylo již zmíněno, dotazník obsahoval šest položek s otevřenými odpověďmi, z čehož dvě odpovědi byly výběrové. Způsob otevřené odpovědi byl zvolen z důvodu objektivních odpovědí. Výsledky dotazníkového šetření pak byly analyzovány a tříděny, aby mohly být vyhodnoceny pomocí názorných tabulek a grafů.

5.2 Charakteristika respondentů

Při dotazníkovém šetření bylo osloveno šedesát rodičů, z toho padesát dva matek a osm otců. Oslovováni byli především rodiče, kteří své děti přivádí do dětského folklorního souboru Žerotínek. Těchto rodičů bylo třicet sedm a dotazníky, které

obdrželi, vyplňovali buď ve svém volném čase, nebo přímo na místě uložení dotazníku. Z celkového počtu rodičů přivádějících děti do dětského folklorního souboru Žerotínek bylo třicet tři matek a čtyři otcové. Rodičů, kteří přiváděli své děti do jiných dětských souborů ve Strážnici, bylo dvacet tři, z toho devatenáct matek a čtyři otcové. Důvodem oslovení rodičů dětí z jiných dětských souborů bylo zjištění způsobu vývoje folkloru v jiných zájmových útvarech folklorního zaměření. Tito rodiče postupovali při vyplňování stejně jako rodiče dětí z dětského folklorního souboru Žerotínek. Obdržený dotazník tedy mohli vyplnit na místě, nebo si jej odnést domů a poté přinést zpět.

Osloveni byli všichni rodiče, kteří své děti přihlásili do dětského folklorního souboru Žerotínek a podle účasti na zkouškách svých dětí v jiných souborech pak byli oslovováni ostatní rodiče. Všichni oslovení rodiče ochotně dotazníky vyplnili. Při samotném vyplňování dotazníku nenastal mezi rodiči žádný větší problém v pochopení položených otázek či odevzdávání dotazníků.

5.3 Výzkumný problém

Výzkumnému šetření bylo podrobena šedesát rodičů. Tito rodiče odpovídali na šest otevřených otázek. Otevřené otázky byly zvoleny z důvodu objektivnosti jejich odpovědí. Dotazník byl postaven na otázkách, nad kterými se rodiče zamýšleli, zda prostřednictvím svých dětí přispívají k udržování lidových tradic v oblasti jižní Moravy, v oblasti, kde je doposud udržována lidová kultura. Výsledek dotazníkového šetření by tedy měl ukázat, zda rodiče vedou či nevedou své děti k udržování folkloru jako kulturního dědictví.

Při hodnocení problematiky bylo zjištěno, že všichni oslovení rodiče své děti k folkloru vedou. Kromě návštěv dětských folklorních souborů se rodiče s dětmi snaží přicházet na co největší počet folklorních akcí, zpívají si doma lidové písně nebo alespoň pouští hudební nosiče s cimbálovými muzikami.

5.4 Analýza jednotlivých položek

Položka A

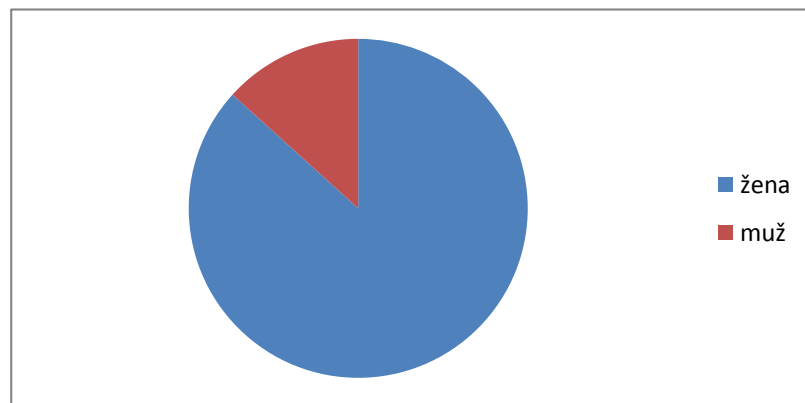
Jste

a) žena

b) muž

	Četnost	%
Žena	13	86,7
Muž	47	13,3

Tab. 1

Graf 1

Dotazníkového šetření se účastnilo 52 žen, což představuje 86,7 % a 8 mužů, což představuje 13,3 % oslovených.

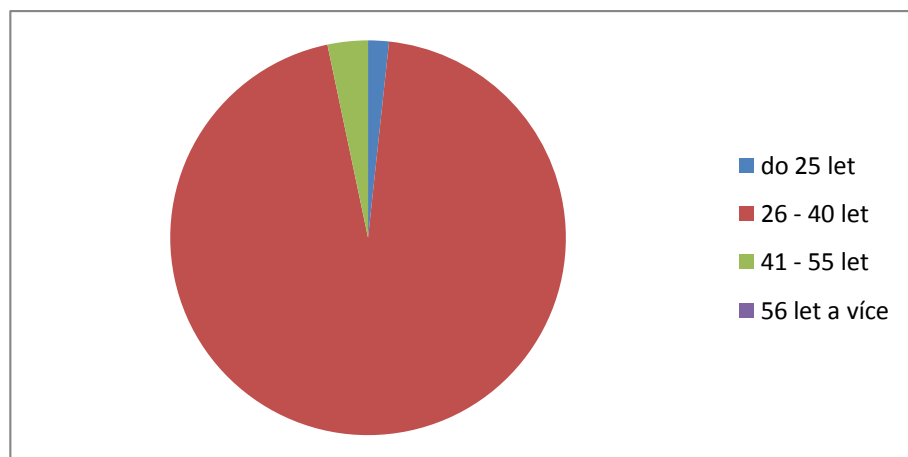
Položka B

Je Vám

- a) do 25 let
- b) 26 – 40 let
- c) 41 – 55 let
- d) 56 let a více

	Četnost	%
do 25 let	1	1,7
26 – 40 let	57	95
41 – 55 let	2	3,3
56 let a více	0	0

Tab. 2

Graf 2

Dotazníkového šetření se účastnil 1 rodič do 25 let, což představuje 1,7 % oslovených, 57 rodičů ve věku od 26 do 40 let, což představuje 95 % oslovených, 2 rodiče ve věku od 41 do 55 let, což představuje 3,3 % oslovených a žádný rodič ve věku 56 let a více.

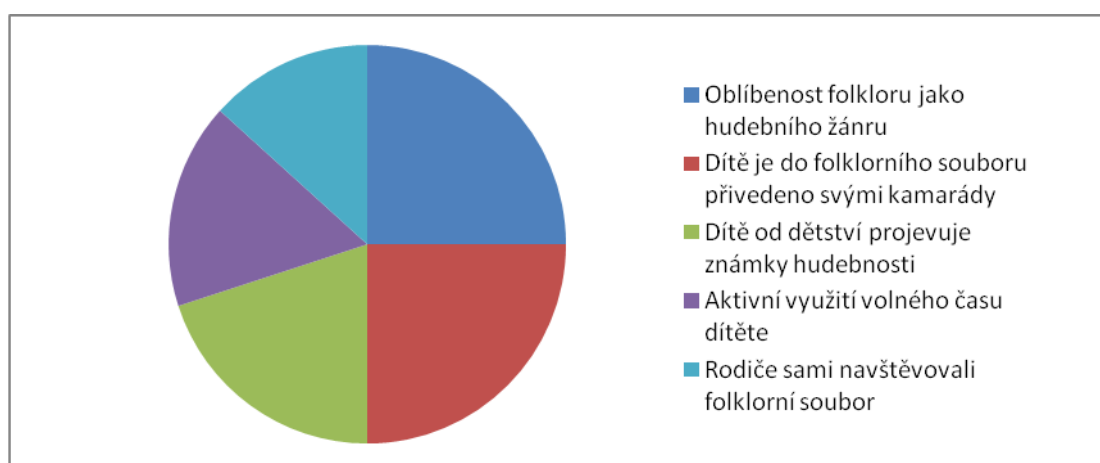
Položka č. 1

Uveďte důvody, proč jste přihlásili Vaše dítě do folklorního souboru.

- a) Oblíbenost folkloru jako hudebního žánru
- b) Dítě je do folklorního souboru přivedeno svými kamarády
- c) Dítě od dětství projevuje známky hudebnosti
- d) Aktivní využití volného času dítěte
- e) Rodiče sami navštěvovali folklorní soubor

	Četnost	%
Oblíbenost folkloru jako hudebního žánru	15	25
Dítě je do folklorního souboru přivedeno svými kamarády	15	25
Dítě od dětství projevuje známky hudebnosti	12	20
Aktivní využití volného času dítěte	10	16,7
Rodiče sami navštěvovali folklorní soubor	8	13,3

Tab. 3

Graf 3

Dotazníkového šetření se účastnilo 15 rodičů, jejichž důvodem k přihlášení svého dítěte do dětského folklorního souboru byla oblíbenost folkloru jako hudebního

žánru, tento počet představuje 25 % oslovených. 15 rodičů přihlásilo své dítě do dětského folklorního souboru, neboť je tam přivedli jejich kamarádi, tento počet představuje 20 % oslovených. 12 rodičů přihlásilo své dítě do dětského folklorního souboru z důvodu povšimnutí si pohybových a hudebních schopností jejich dítěte v útlém věku, tento počet představuje 20 % oslovených. 10 rodičů přihlásilo své dítě do dětského folklorního souboru z důvodu aktivního využití volného času dítěte, tento počet představuje 16,7 % oslovených. 8 rodičů přihlásilo své dítě do dětského folklorního souboru, protože sami folklorní soubor navštěvovali, tento počet představuje 13,3 % oslovených.

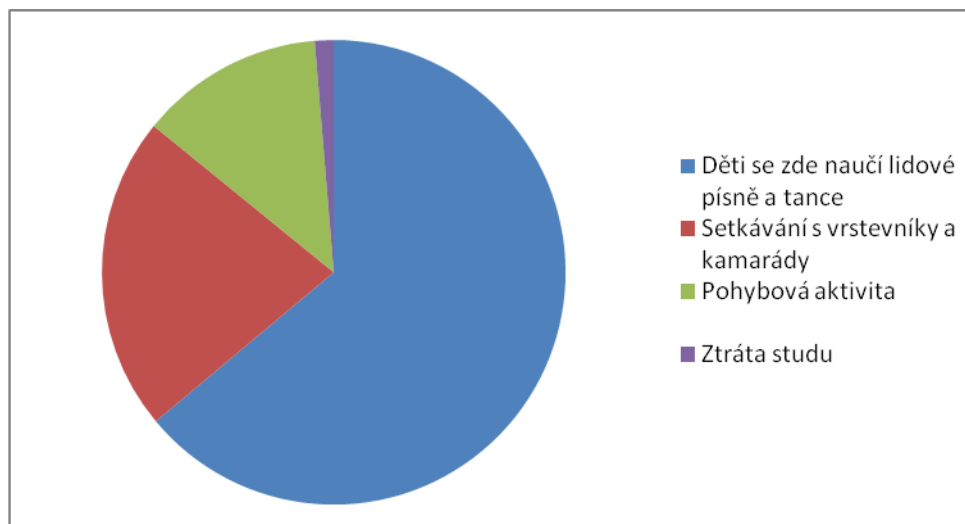
Položka č. 2

Co očekáváte pro Vaše dítě od navštěvování folklorního souboru?

- a) Děti se zde naučí lidové písně a tance
- b) Setkávání s vrstevníky a kamarády
- c) Pohybová aktivita
- d) Ztráta studu

	Četnost	%
Děti se zde naučí lidové písně a tance	35	58,3
Setkávání s vrstevníky a kamarády	12	20
Pohybová aktivita	7	11,7
Ztráta studu	6	10

Tab. 4

Graf 4

Dotazníkového šetření se účastnilo 35 rodičů, kteří očekávají pro své dítě, které navštěvuje folklorní soubor to, že se naučí lidové písně a tance, tento počet představuje 58,3 % oslovených. 12 rodičů očekává, že se dítě bude pravidelně setkávat se svými vrstevníky a kamarády, což představuje 20 % oslovených. 7 rodičů pro své dítě očekává pohybovou aktivitu, což je 11,7 % oslovených a 6 rodičů očekává, že jejich dítě ztratí stud, tento počet představuje 10 % oslovených.

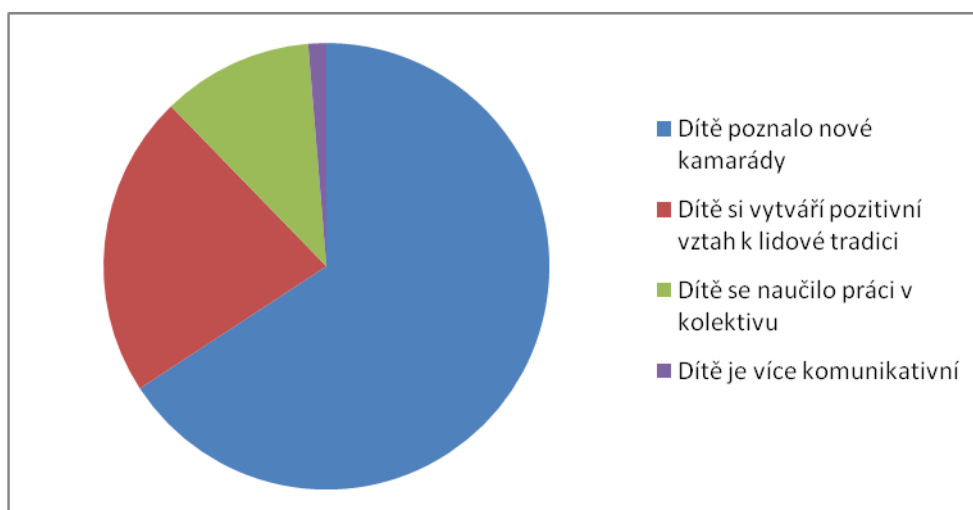
Položka č. 3

Jaký přínos vidíte v tom, že Vaše dítě folklorní soubor navštěvuje?

- a) Dítě poznalo nové kamarády
- b) Dítě si vytváří pozitivní vztah k lidové tradici
- c) Dítě se naučilo práci v kolektivu
- d) Dítě je více komunikativní

	Četnost	%
Dítě poznalo nové kamarády	36	60
Dítě si vytváří pozitivní vztah k lidové tradici.	12	20
Dítě se naučilo práci v kolektivu	6	10
Dítě je více komunikativní	6	10

Tab. 5

Graf 5

Dotazníkového šetření se účastnilo 36 rodičů, kteří vidí přínos v tom, že si jejich děti našly další nové kamarády, tento počet představuje 60 % oslovených. 12 rodičů vidí přínos v tom, že si jejich děti sami vytváří pozitivní vztah k lidové tradici, tento počet představuje 20 % oslovených. 6 rodičů vidí přínos v tom, že

se jejich dítě naučilo pracovat v kolektivu, tento počet představuje 10 % oslovených, 6 rodičů vidí přínos v lepší komunikativnosti jejich dětí, tento počet představuje 10 % oslovených.

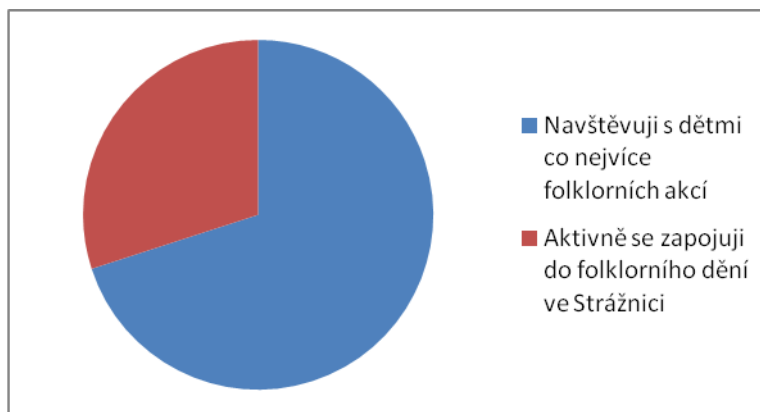
Položka č. 4

Jaký vztah máte k folkloru vy osobně?

- a) navštěvuji s dětmi co nejvíce folklorních akcí
- b) aktivně se zapojuji do folklorního dění ve Strážnici

	Četnost	%
Navštěvuji se svými dětmi co nejvíce folklorních akcí	42	70
Aktivně se zapojuji do folklorního dění ve Strážnici	18	30

Tab. 6

Graf 6

Dotazníkového šetření se účastnilo 42 rodičů, kteří navštěvují s dětmi co nejvíce folklorních akcí, tento počet představuje 70 % oslovených. Dále 18 rodičů, kteří se aktivně zapojují do folklorního dění ve Strážnici, tento počet představuje 30 % oslovených.

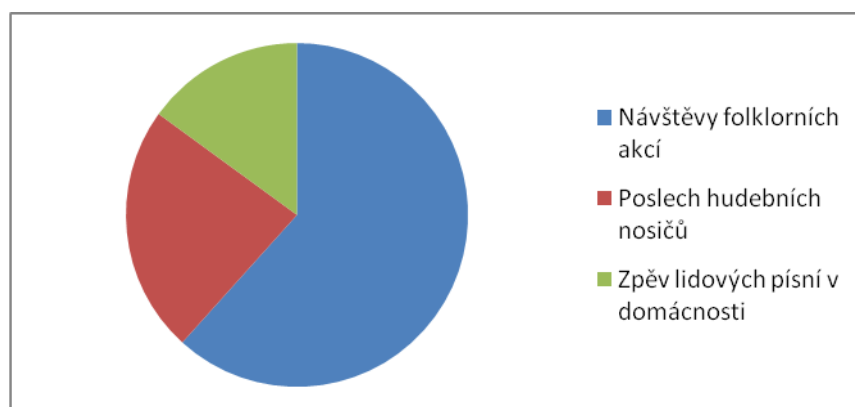
Položka č. 5

Budujete vztah Vašeho dítěte k folkloru i jiným způsobem, nežli navštěvováním folklorního souboru?

- a) Návštěvy folklorních akcí
- b) Poslech hudebních nosičů
- c) Zpěv lidových písní v domácnosti

	Četnost	%
Návštěvy folklorních akcí	37	61,7
Poslech hudebních nosičů	14	23,3
Zpěv lidových písní v domácnosti	9	15

Tab. 7

Graf 7

Dotazníkového šetření se účastnilo 37 rodičů, kteří budují pozitivní vztah svých dětí k folkloru pomocí návštěv folklorních akcí, tento počet představuje 61,7 % oslovených. Dále 14 rodičů, kteří vztah k folkloru budují poslechem hudebních nosičů, tento počet představuje 23,3 % oslovených a 9 rodičů, kteří pozitivní vztah svých dětí k folkloru budují zpěvem lidových písní v domácnosti, tento počet představuje 15 % oslovených.

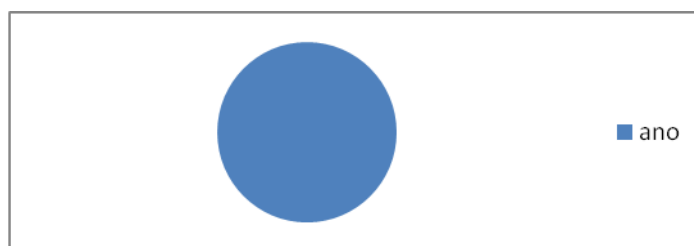
Položka č. 6

Jste spokojeni s úrovní folklorních volnočasových aktivit, které jsou Vašemu dítěti v jeho okolí nabízeny?

a) ano

	Četnost	%
ano	60	100

Tab. 8

Graf 8

Dotazníkového šetření se účastnilo 60 rodičů, kteří jsou spokojeni s úrovní volnočasových aktivit, které jsou jejich dítěti v jeho okolí nabízeny, tento počet představuje 100 % oslovených.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že jsou všichni rodiče spokojeni s úrovní volnočasových aktivit, které jsou jejich dítěti nabízeny. Pokud děti přihlášené do dětského folklorního souboru zrovna nenavštěvují pravidelné zkoušky, snaží se jejich rodiče o to, aby s nimi děti co nejvíce navštěvovali folklorní akce, a někteří se snaží o aktivní zapojení do této problematiky. Rodiče se snaží i jinými způsoby o to, aby si dítě vybuchovalo pozitivní vztah k folkloru a lidové tradici například zpěvem lidových písní nebo alespoň poslechem hudebních nosičů s touto tematikou. Přínos ovšem rodiče nevidí pouze v udržování tradice, ale zároveň oceňují aktivní využití volného času, posílení sebevědomí, ztráty studu a pobyt s kamarády, jejichž kamarádství se díky zážitkům z vystoupení a zkoušek upevňuje.

Závěr

Diplomová práce s názvem Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín byla psána s cílem sjednocení informací k danému tématu. Přehledně seznamuje s jednotlivými etapami vývoje Strážnice, lidovou kulturou ve Strážnici a Souborem lidovým písní a tanců Žerotín.

První kapitola byla pojmenována Historie města Strážnice. Její dvě podkapitoly s názvy Vývoj města od první písemné zmínky do první poloviny 20. století a Dějiny školství ve Strážnici seznamují se vznikem a rozvojem města a školství a událostmi s nimi spojenými. Celá kapitola úzce souvisí se zvoleným tématem.

Druhá kapitola byla nazvána Lidová kultura ve Strážnici. Tato kapitola blíže představuje zvyklosti a tradice ve Strážnici, vývoj odívání a historii Mezinárodního folklorního festivalu, konaného každoročně ve Strážnici.

Třetí kapitola nesoucí název Soubor lidových písní a tanců Žerotín představuje soubor od svého vzniku po současnost. Jednotlivé podkapitoly seznamují s vývojem souboru po jednotlivých obdobích. Podkapitola Dětský folklorní soubor Žerotínek poukazuje na dětskou složku Souboru lidových písní a tanců Žerotín. I Žerotínek prošel mnoha vývojovými etapami, které byly zachyceny právě v této podkapitole.

Čtvrtá, předposlední kapitola, která byla pojmenována Prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, popisovala v první podkapitole všeobecný přehled Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a ve druhé podkapitole se již zužovala na výběr prvků folkloru, které se mohou v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání objevit.

Pátá, poslední kapitola byla nazvána Folklor jako volnočasová aktivita. Tato kapitola se opírala o problematiku současných volnočasových aktivit, čímž poskytla náhled na potenciál dětského folkloru. Obsahem této kapitoly jsou výsledky dotazníkového šetření pokládaného rodičům dětí, které navštěvují dětský folklorní soubor. První podkapitola popisovala průběh výzkumného šetření, druhá poté charakteristiku respondentů, třetí podkapitola se zabývala samotným výzkumným problémem a čtvrtá podkapitola obsahovala analýzu jednotlivých položek dotazníkového šetření.

Seznam použitých pramenů a literatury

- DVORSKÝ, F. *Strážnický okres*. Brno, 1914. 490 s.
- Vzdělávací program základní škola*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337-X.
- FILIPEC, J. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 1998. 647 s. ISBN 80-200-0493-9.
- JANČÁŘ, J. et al. *Národopisné slavnosti a folklorní festivaly v České republice*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007. 181 s. ISBN 978-80-86156-90-3.
- JANČÁŘ, J. *Strážnická ohlédnutí*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 1995. 204 s. ISBN 80-85048-59-0.
- Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1969 - 1974*
- Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1975 - 1981*
- Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1982 - 1985*
- Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1986 – 1993*
- Kronika Souboru lidových písní a tanců z let 1994 - 2008*
- Kronika Dětského folklorního souboru Žerotínek*
- LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z české republiky*. Praha: Lidové noviny, 2001. 262 s. ISBN 80-7106-293-6.
- PAJER, J. et al. *Strážnice kapitoly z dějin města*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2002. 495 s. ISBN 80-900300-7-5.
- Národní program rozvoje vzdělávání (Bílá kniha.)* Praha: UIV, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- NELEŠOVSKÁ, A.; SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.
- SKÁCEL, J. *Čtení o Strážnici*. Strážnice: Muzejní spolek a město Strážnice, 1999. 237 s.
- SKÁCEL, J. *Z dějin Slovácka*. Gottwaldov: Krajské museum, 1958. 188 s.
- TOMEČEK, P. et al. *100 let Základní školy M. Kudeřikové ve Strážnici*. Strážnice: Základní škola M. Kudeřikové Strážnice, 2008. 176 s.

ÚLEHLA, V. *Živá píseň*. Strážnice: Cimbálová muzika Danaj a Národní ústav lidové kultury, 2008. 833 s. ISBN 978-80-86156-99-6.

ŽIDLICKÝ, V.; OREL J. et al. *Lidové kroje na Hodonínsku*. Martin: Osveta, 1982. 256 s.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Fotografie strážnické brány

Příloha č. 2 – Fotografie strážnického svátečního kroje

Příloha č. 3 – Fotografie strážnického krojového doplňku – sukně

Příloha č. 4 – Fotografie strážnického krojového doplňku – „fěrtoch“

Příloha č. 5 – Fotografie strážnického krojového doplňku – „kordulka“

Příloha č. 6 – Dotazník pro rodiče dětí z dětských folklorních souborů

Příloha č. 1

Tato fotografie pochází ze soukromé sbírky fotografií pana Michala Adamce ze Strážnice.

Příloha č. 2

Tato fotografie pochází ze soukromé sbírky fotografií pana Michala Adamce ze Strážnice.

Příloha č. 3

Tato fotografie pochází ze soukromé sbírky fotografií paní Lucie Baňákové ze Strážnice.

Příloha č. 4

Tato fotografie pochází ze soukromé sbírky fotografií paní Lucie Baňárové ze Strážnice.

Příloha č. 5

Tato fotografie pochází ze soukromé sbírky fotografií paní Lucie Baňarové ze Strážnice.

Příloha č. 6

Vážená paní, vážený pane,

děkuji Vám za ochotu zúčastnit se dotazníkového šetření, které bude sloužit jako jeden z podkladů ke zpracování diplomové práce s názvem Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici.

Hana Zahradníková

Studentka čtvrtého ročníku,

oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Pedagogická fakulta Univerzity

Palackého v Olomouci.

Jste

a) žena

b) muž

Je Vám

a) do 25 let

b) 26 – 40 let

c) 41 – 55 let

d) 56 let a více

1. Uveďte důvody, proč jste přihlásili Vaše dítě do folklorního souboru.

2. Co očekáváte pro Vaše dítě od navštěvování folklorního souboru?

3. Jaký přínos vidíte v tom, že Vaše dítě folklorní soubor navštěvuje?

4. Jaký vztah máte k folkloru vy osobně?

5. Budujete vztah Vašeho dítěte k folkloru i jiným způsobem, nežli navštěvováním folklorního souboru?

6. Jste spokojeni s úrovní folklorních volnočasových aktivit, které jsou Vašemu dítěti v jeho okolí nabízeny?

Pokud ne, napište, co byste změnili.

Děkuji Vám za ochotu a čas strávený vyplněním dotazníku.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Hana Zahradníková
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Petrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Pedagogický význam Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici.
Název v angličtině:	Pedagogical research into a collection of folklore songs and dances of Žerotín company in Strážnice.
Anotace práce:	Obsahem této práce je zachycení pedagogického významu Souboru lidových písní a tanců Žerotín ve Strážnici, jehož snahou je uchování lidových tradic a zvyků ze Strážnice. Práce se zabývá současným stavem strážnického dětského folkloru a jeho vlivem na osobnostní rozvoj dítěte v souvislosti s jinými volnočasovými aktivitami. Dále popisuje historii a kulturu města Strážnice, vývoj Souboru lidových písní a tanců Žerotín a prvky folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.
Klíčová slova:	Historie, tradice, kroj, folklor, folklorní soubor, dětský folklor, lidové tance
Anotace v angličtině:	The content of this work is to capture the importance of Žerotín- the group of folk songs and dances in Strážnice. Its aim is to preserve the folk traditions and customs of Strážnice. This work deals with the current state of children's folklore in Strážnice and its influence on personal development of children in connection with other leisure activities. The work also describes the

	history and culture of the city of Strážnice, the development of Žerotín - the folk group of songs and dances and the folklore elements in a Framework Programme for Basic Education.
Klíčová slova v angličtině:	History, traditions, folk costume, folklor, folklor group, childrens folklor, folk dance
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Fotografie strážnické brány Příloha č. 2 – Fotografie strážnického svátečního kroje Příloha č. 3 – Fotografie strážnického krojového doplňku – sukně Příloha č. 4 – Fotografie strážnického krojového doplňku – „fěrtoch“ Příloha č. 5 – Fotografie strážnického krojového doplňku – „kordulka“ Příloha č. 6 - Dotazník pro rodiče dětí z dětských folklorních souborů
Rozsah práce:	75 stran
Jazyk práce:	Čeština